

• SO'Z CHAMANI •

FUZULIY

---

821. 512 162

F 96 2020 / 131-31

Furue lig

2020 / 131-31

821.514.162

F 96

SO'Z CHAMANI

O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI
«IJOD» JAMOAT FONDI

*To topibon xush takallum tuzay,
So'z chamani ichra navo ko'rguzay.*

Alisher Navoiy

FUZULIY

16+

Toshkent
«Akademnashr»
2020

821.512.162-1 - O'zbekiston Respublikasi -
Bog'ot. She'riyat.

UO'K: 821.512.133-1

KBK: 84(5Aze)

F 96

F 96

Fuzuliy [Matn] : she'rlar / nashrga tayyorlovchi M. Kenjabek. -
Toshkent. Akademnashr, 2020. - 128 b.

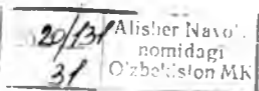
ISBN 978-9943-6359-1-3

UO'K: 821.512.133-1

KBK: 84(5Aze)

Nashrga tayyorlovchi va ilmiy-ma'rifiy izohlar muallifi
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yoshlar
murabbiysi, Xalqaro Bobur mukofoti sohibi
MIRZO KENJABEK

“So‘z chamani” turkum kitoblarning navbatdagi risolasi ozarbayon xalqining otashin shon, ostuqi sodiq – hazrat Muhammad Fuzuliy she'rlaridan tuzildi. Zarofat, fashat va hikmat sohibi bo'lgan bu valiy zotning she'riyati barcha turkiy xalqlar orasida tarjimasiz holda sevib o'qiladi. Majmuani tuzishda marhum alloma Xolid Rasul nashridan istifoda etildi.

ISBN 978-9943-6359-1-3

© «Ijod» jamoat fondi, 2020

© «Akademnashr», 2020

no-ba'ni

(ALIF) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Qod anoral-ishq-u lil-ushshoqi minhojal-hudo¹,
Soliki rohi haqiqat ishqa aylar iqtido.

Ishqdir ul nash'ayi komilkim, andandir mudom
Mayda tashviri harorat, nayda ta'siri sado.

Vodiyi vahdat haqiqatda maqomi ishqdir
Kim, mushaxxas o'lmaz ul vodiya sultondan gado.

Aylamaz xilvat saroyi sirri vahdat mahrami,
Oshiqi ma'shuqdan, ma'shuqi oshiqdan judo.

Eyki, ahli ishqa so'ylarsan: "Malomat tarkin et!" –
So'ylakim, mumkinmudur tag'yiri taqdiri Xudo?

Ishq kilkı chekdi xatt harfi vujudi oshiqqa
Kim, o'la sobit Haq isbotunda nafvi mo ado.

Ey Fuzuliy, intihosiz zavq bo'lding ishqdan,
Bo'yladur har ishki, Haq odi-la qilsang ibtido.

* * *

Yo man ahota ilmukal-ashyoa kullaho²,
Na ibtido Sanga mutasavvar, na intiho.

¹ Darhaqiqat, ishq oshiqlar uchun to'g'ri yo'lru – hidoyat yo'linu yontub beradi.

² Ey ilming barcha-barcha narsalarini qamragan Zot!

Kim versa jon yo'lingda, bo'lur xoki maqdaming,
Go'yoki xoki rahingadir naqdi jon baho.

Sansan qilan mazohiri ummedu bim edub,
Musoni – ilm ganji, asosini – ajdah³.

Sandan bo'lubdur Ahmadi mursal maqomi qurb,
Tahsini «Yo»-vu «Sin» ila tashrifi «To»vu «Ho»⁴.

Ya'qubda nishonayi shavqing g'am-u alam⁵,
Yusufda nash'ayi nazaring behjat-u⁶ baho.

Bo'lmazdi qahring ochmasa xoni siyosatın,
«...Hal mun mazid»⁷ luqmasına do'zax ishtiho.

Yo Rab, baloyı qayda Fuzuliy asırdur,
Ul bedılı bu domi kuduratdan et raho.

* * *

Zihi Zoting nihon-u, ul nihondan mosivo paydo,
Bihori sun'inga amvoj paydo, qa'r no paydo.

Baland-u pasti olam shohidi fayzi vujudingdur,
Dagil behuda o'lmoq yo'q ekan arz-u samo paydo.

¹ A'rof surasi, 107-oyatiga ishorat, o'yat ma'nosi: «Shunda (Musu) asosini (yer-ga) rashladi, daf'atan (ko'rsalat), u yuqqoi bir ajdahoga aylandi».

² Yostin va Toho suralan nomiga ishora.

³ Yusuf surasi, 84-oyanga ishora, o'yat ma'nosi: «So'ng (Ya'qub) ulardan yuz o'g'rdi va: «Oh, attang, Yusufim, attang!» – de(b bo'zla)di va g'am-alamidan (yig'lavventb) ikki ko'ziga oq tushdi (ko'zlanni parda qopladi). (Shu bilan burga) u dard-u g'amini (o'g'illanga oshkor qilmay) ichuga yutar edi».

⁴ Behjat – 1) husn, go'zallik, nafosat. 2) shodlik, quvonch.

«...Hal mun mazid» – «Yana qo'shimcha bormi?» 50/Qof surasi, 30-oyatiga ishora, o'yat ma'nosi: «U kun jahannamga: «To'ldingmi?» – dermiz. U: «Yana qo'shimcha bormi?» – der».

Kamoli qudrating izhori hikmat qilmag'a etmush
G'ubon tiyradan oyinayi gituyname paydo.

Damo-dam aks olur mir'oti olam qahr-u lutfingdan,
Anung-chun gah kudurat zohir aylar, gah safo paydo.

Gahi tuprog'a aylar hikmating ming mahliqo pinhon,
Gahi sun'ing qilur tuprog'dan mung mahliqo paydo.

Jahon ahliga to asroni ilmung qolmaya maxfiy,
Qilibdur hikmating kuffor ichinda anbiyo paydo.

Nishoni shafqatingdurkun, o'lur izhor hamding-chun,
Fuzuliy tiyra tab'indan kalomi jonfizo paydo.

* * *

Ashriqat min falakil bihjatı shamsun va biho,
Mala'al olama nuran va sururan va baho⁸.

Chiqdi bir kunki ziyosında tamomiyi rusul,
O'ldi mahv, o'ylaki, xurshid shu'oyında suho.

O'ldi bozori jahon ravnaqi bir durni yatim
Ki, dag'il ikki jahon hosili ul durra baho.

Rutbayi hikmati me'roji kamolina ko'ra,
Hukamo furqayi dun, falsafa jam'i sufaho.

Munhiyi ma'rifati hol dil ila doim
Qilur ahli Haqa asroni haqiqat inho.

⁸ Go'zallik falakidan portloqlik va quyosh balqib chiqdi, olamni nur, surur – shodlik va go'zallik bilan to'ldirdi.

Necha taqrir edayin vasfini bir shohingkim,
Ango vassof o'la «Yosin»-u muarrif «Toho».

Ey Fuzuliy, rahi shar'ini tut ul rohbaring,
Bu tariyq ila zalolatdan o'zing ayla raho⁹.

***

Ey o'lub me'roj burhoni uluvvi shon sango!
Yera inmish ko'kdan istiqbol edub Furqon sango.

Hiyni da'voyi muhabbat muddayi ilzomina,
Johil ekan el, kamoli ilm bas burhon sango.

Kilki hukming chekdi harfi soiri adyona xatt,
Hukm isbot etdi nafvi soiri adyon sango.

Boqiyi mo'jiz na hojat amri Haq isbotina,
Olam ichra mo'jizi boqiy yetar Qur'on sango!

Vasf Jabrili Amin etmish qabuli xizmatimg,
Siri haq kashfina oning-la yetib farmon sango.

Sansan ul xotamki, daf' etmish tamomiy hukumi,
Xotami hukmi risolat topshirib davron sango.

Ul qadar zavqi shafokat javhari zotingdadir
Kim, kelur arzı xato ma'nida bir ehson sango.

⁹ Bu g'azal janob Rasululloh – hazrati Muhammad Mustafo sollallohu alayhi va sallamning vasfida bo'lib, maqta', ya'ni yakunlovchi baytning ma'nosi ushbu-
dir: «Ey Fuzuliy, (yuqoridagi vasflarga ega bo'lgan) ul rahbarning shanati yo'lini
mahkam tut, ana shu tariyq bilan o'zingni zakomatdan – gumrohlilikdan qutqar».

Mohi navdur, yo'qsa san etdikda savri osmon,
Qoldirib barmoq keturmish osmon iymon sango.

Yo Nabiy, lutfing Fuzuliydan kam etma, ul zamon
Kim, o'lur taslim muftohi dari g'ufron sango.

* * *

Ey malaksiymoki, sandan o'zga hayrondur sango,
Haq bilur, inson demaz har kimki insondur, sango.

Vermayan jonin sanga bo'lmas hayoti jovidon,
Zindayi jovid anga derlarki, qurbondur sango.

Olami parvonayi sham'i jamoling qildi ishq,
Jonu olamsan, fido har lahza ming jondur sango.

Oshiq shavqing-la jon vermek ekan mushkil dagil,
Chun Masih vaqtsan, jon vermek osondur sango.

Chiqma, yorim, kechalar, ag'yor tanindan saqin,
San mahi avji malohatsan, bu nuqsondur sango.

Podshohim, zulm edub oshiq sango zolim demush,
Xo'bro'lardan yamon kelmas, bu bo'htondur sango.

Ey Fuzuliy, xo'bro'lardan tag'ofuldur yamon,
Gar jafu ham kelsa onlardan, bir ehsondur sango.

* * *

Do'stim, olam saning-chun gar o'lur dushman mango,
G'am dagil, zero, etarsan do'st anjaq san mango.

Ishqa soldim man manı, pand olmayub bir do'stdan,
Hech dushman aylamaz onıki, etdim man mango.

Jon-u tan o'lduqcha mandan dard-u dog' o'ksuk dagil,
Chuqsa jon, xok o'lsa tan, na jon kerak, na tan mango.

Vasl qadrın bilmadim hijron balosın chekmadan
Zulmati hayr etdi cho'q mubham ishi ravshan mango.

Dud-u axgardur mango sarv ila gul, ey bog'bon,
Naylaram man gulshanı, gulshan sango, gulxan mango.

G'amza tyg'in chekdi ul moh, o'lma g'ofil, ey ko'ngul
Kim, muqarrardur bugun o'lmak sango, shevan mango.

Ey Fuzuliy, chiqdi jon, chiqmam tariyqi ishqdan,
Rahguzori ahli ishq uzra qiling madfan mango.

* * *

Ishq atvorin musallam ayladi gardun mango,
Bunchakim yeldi-yugurdi, yetmadi Majnun mango.

Qildi mandan raf' taklifi namozi mastlik,
Soldi Haq bir nash'ayi jomı mayı gulgun mango.

Bog'bon, gar mayl qilmam sarvinga, ma'zur tut,
Sarvdan yakrak kelur ul qomati mavzun mango.

Do'stlar, qon yosh to'kub, qildi mani rasvoyı xalq,
Vahki, dushman chiqdi oxur diydayi purxun mango.

O'lmazam har qandakim o'lsam gıftor o'lmadan,
Bir balodur ko'z, bir ofatdur dili mahzun mango.

Ey Fuzuliy, novaki ohim-la oldım intıqom,
Do'na-do'na garchi bedod etdi charxi dun mango.

* * *

G'am diyorında ajal payki guzor etmaz mango,
Yo'q sonib vorım, magarkim e'tıbor etmaz mango.

Yor javr etmaz manga ag'yor ta'lim etmadan,
Billoh, ag'yor aylayan ehsoni yor etmaz mango.

Dog'ıdır har lahza bargı ayshımı ohim yeli,
Xonsi nohaq zulmdurkım, ro'zıgor etmaz mango.

Ishq dardi-la xusham, tarki nasihat et, rafıq,
Manki taryoki mizojam, zahr kor etmaz mango.

Charxdan oshurmadan yoding-la ohi otashın,
Qadr edub gardun sharafdan zar nisor etmaz mango.

Naqdi jon toroıı g'amdan soqlamoq dushvordur,
Ishq to sangi malomatdan xisor etmaz mango.

Yodi la'ling-la Fuzuliy ko'zlayub rohi adam,
Vor bir tadbiri, ammo oshikor etmaz mango.

* * *

Jonımınıg javharı ul la'li guharbora fido,
Umımınıg hosılı ul shevayi raftora fido.

Dard chekmish boshim ul xoli siyah qurboni,
Tob ko'rmish tanim ul tarrayi turrora fido.

Ko'zlarimdan sochilan qatraye ashkim guhari,
Lablaringdan sochilan lu'luyi shahvora fido.

Choki siynamda o'lan qonli jigar poralari,
Mast chashmingda o'lan g'amzayi xunxora fido.

Pora-pora dili majruhi parishonimdan,
Sari ko'yingda kezan har ita bir pora fido.

Jon-u dil qaydinu chekmakdan o'zim qutqardim,
Jonu jononaya etdim dili dildora fido.

Ey Fuzuliy, n-o'la gar soxlar esam joni aziz,
Vaqt o'lakim, o'la ul sho'xi sitamkora fido.

* * *

G'amdan o'ldim, demadim holi dili zor sango,
Ey guli toza, ravo ko'rmadim ozor sango.

Ich mayi nobki, bag'rindan edar jumla kabob,
Otashi ishq ila ushshoqi jigar xor sango.

Mayi gulgunda dagil nargisi masting aksi,
Qadah o'lmish, ko'z ochib oshiqi diydor sango.

Orazing gul-gul edubdur mayi gulgun tobi,
Vahki, bir guldan ochilmish necha gulzor sango.

Bog'a sayr et bu ruh-u la'l ilakim, g'uncha-vu gul
Go'stara xuni dil-u diydayi xunbor sango.

Der edim qomatinga sarv, vale o'zga emish
Harakot-u ravish-u sheva-vu raftor sango.

Egilib tarfi bunogo'shinga dardi dilimi,
Yo u tog'ing deya, yo turrayi dastor sango.

Man giriftoringam-u fitnadan o'lman ozod,
Hech kim o'lmasin, ey sho'x, giriftor sango.

La'li nobing havasi bag'rimi qon ayladigin,
Ohkim, qonli yoshim qilmadi izhor sango.

Ey Fuzuliy, falaking vor saning-la nazari
Kim, g'am-u mehnatini verdi nakim vor sango.

* * *

G'amzasin sevdin, ko'ngul, joning kerakmazmi sango?
Triyg'a urding, jismi uryoning kerakmazmi sango?

Otashin ohim-la aylarsan manga taklifi bog',
Bog'bon, gulbargi xandoning kerakmazmi sango?

Yela verma dog'idub har yon, ayoqlardan ketur,
Ey pari, zulfi parishonung kerakmazmi sango?

Ey kamonabru, raqiba verma g'amzangdan nasib,
O'q otarsan tosha, paykonung kerakmazmi sango?

Yondirib jonim, jahonso'z etna barqi ohimi,
Osmon, xurshidi raxshoning kerakmazmi sango?

Kufri zulfindan manı man aylamak loyiqmidur,
So'fi, insof ayla, ıymoning kerakmazmi sango?

Tutalimkim, ashk selobina yo'qdur e'tibor,
Ey Fuzuliy, chashmi giryoning kerakmazmi sango?

* * *

Garchı, ey dil, yor uchun yuz verdi yuz mehnat sango,
Zarracha qat'i muhabbat etmading, rahmat sango.

Soqlama naqdi g'amı ishqini, ey jon, zohir et
Kim, verim habsı badandan chiqmag'a ruxsat sango.

Chorayı behbudımı so'rdim mu'olıjdan, dedi:
Dard dardi ishqdur, mumkin dagil sihat sango.

Tutaram tong-la qiyomatda, habıbım, domaning,
Mastsan g'afat sharobından, bu kun muhlat sango.

Ishq ahlin otashi hujrona aylarsan kabob,
Do'na-do'na imtihon etdim, budur odat sango.

Inıjdur nolam sani, vah, n-o'la gar bir tyg' ila,
Chashmi jalloding esa ehson mango, minnat sango.

Sanda dun ko'rdim, Fuzuliy, mayli mehrob-u namoz,
Tarki ishq etmakmi ıstarsan, nadur niyat sango?

* * *

Ey bevafoki, odat o'lubdur jaf o sango,
Billoh, jafodur o'lma demak bevafo sango.

Gah noz-u, gah karashma-yu, gah ishvadur ishing,
Jonin sevanlar o'lmasa yak oshno sango.

Mung jon o'laydi kosh mani dilshikastada,
To har biri-la bir gez o'laydim fido sango.

Ishqingda muhtalolig'imi ayb edan sonur
Kim, o'lmoq ixtiyor iladur muhtalo sango.

Ey dilki, hajra do'zmayub¹⁰, istarsan ul mahi,
Shukr et-u bu hola, yo'qsa, kelur bir balo sango.

Ey gul, g'amingda ashk ruxi zardim etdi ol,
Bildirdi o'la surati holim sabo sango.

Dushmaz chu shoh qurbi, Fuzuliy, gadolara,
Ul shahdan iltifot na nisbat mango, sango.

* * *

Shabki, miftohi mahi nav o'la ganjina kusho,
Qila paymonayi garduni javohirpaymo.

Gizlayub chashmayi xurshid suvin ko'zayi charx
Qatra-qatra qila anjum rashahotin paydo.

Lolarang o'la shafaqdan falaki minofom,
Dishra solmush kibi aksi mayi gulgun muno.

¹⁰ Du'zmayub – toqat qila olmay, chiday olmay.

Mahi nav jomuni davra ketira soqivi dahr,
Anjumi charxa sola nash'avi ta'siri havo.

Man ham ul ruhfizo rohi to'kam sog'arakim,
Naxli himmat rashahotindan ola nash'-u namo.

Tutar o'lsam, na ajab, may etagin durd sifat,
Aylayubdur necha tuprog'i bu iksir tillo.

Jom davrında, Fuzuliy, o'qudim may vasfin:
"Otashi xırmanı g'am, obi hayoti hukamo".

* * *

Faqr mulki – taxt-u olam tarki afsardur mango,
Shukri lilloh, davlati boqiy muyassardur mango.

Zulf-u ruxsoni xayoli-la nadur holing demang,
O'vlayamki, kecha-yu kunduz barobardur mango.

Hur-u Tubo vasfin, ey voz, bu kun oz aylakim,
Hamdam ul Tubo qiyom-u hur paykardur mango.

Oradan, ey sham, chiq, bir go'sha tutkim, bu kecha
Bazm bir xurshid tal'atdan munavvardur mango.

Verdi bodi subh bir xurshid tal'at mujdasin,
Shamvash, vahkim, bu dam o'lmak muqarrardur mango.

Zohido, san qil tavajjuh go'shayi mehrobakim,
Qiblayi toat xami abruyi dilbardur mango.

Ey Fuzuliy, jam o' lur payvasta el nazzorama,
Asrayi dashti junun – sahroyi mahshardur mango.

* * *

Sharbatu la'lingki, derlar chashmayi hayvon ango,
Ul verir jon dam-badam ushshoqa-u man – jon ango.

O'qlaringdankim tikontak sonchilubdur har taraf,
Gulbunidur ham qadim, har g'uncha bir paykon ango.

Xol-u xatdur bilman ul oynayi ruxsor uza
Yo ko'zimdanda aks solmish mardum-u mujgon ango.

Tutma, ey qon, dam-badam tug'yon edub tan chokini,
Qo'y, bu manzardan dami nazzora qilsun jon ango.

Bahra lu'l-u dishlaring vasfin magar so'ylar sabo
Kim, quloq tutmish sadaf ichra duri g'alton ango.

Soldi xatting zavqini dil jona qonlar yutdirub,
Tiftakkim o'qudirilar zajr ila Qur'on ango.

Ey Fuzuliy, ul sanam afg'oniga rahm aylamaz,
Tosha bengzar bag'ri, ta'sir aylamaz afg'on ango.

* * *

Har zamon manzur bir sho'xi sitamgardur mango,
Qanda o'lsam, bir balo Haqdan muqarrardur mango.

Ul xami abruya qilsam sajda har soat n-o'la,
Qibla ila ul xami abru barobardur mango.

G'am dagil jismimda, gar sangi malomat zaxmi vor,
Shahnayi¹¹ bozori savdoyam, bu zevardur mango.

Ko'zda xunoluda paykoning xayoli-la xusham,
Har biri go'yoki bir bargi guli tardur mango.

Zaxmlardan ming og'iz ochdi adoyi shukrakim,
Har o'qing bir ne'mati g'ayri muqaddardur mango.

Aql irshodi-la bulmoq¹² kom mumkindur, vale
Domu roh ul halqayi zulfi muanbardur mango.

Axtari baxtim vubolin ko'rki, ul mahdan kelan,
Mehrlardur o'zgaya, javr-u jafolardur mango.

Ey Fuzuliy, manzili maqsuda yetsam, na ajab?
Xidmatu piri mug'on irshodi rahbardur mango.

— (BE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Manimtak hech kim zor-u parishon o'lmasun, yo Rabb!
Asiri dardi ishq-u dog'i hijron o'lmasun, yo Rabb!

Damodam javrlardur chekdigim berahm butlardan,
Bu kofirlar asiri bir musulmon o'lmasun, yo Rabb!

Ko'rub andishayi qatlimda ul mohi, budur virdim
Ki, bu andishadan ul mah pushaytmon o'lmasun, yo Rabb!

¹¹Shahna - qo'riqchi, soqchi, posbon (kunduzgi).

¹²Bulmoq - topmoq.

Chixormoq etsalar tandan chekib paykonin ul sarving,
Chixon o'lsun dili majruh, paykon o'lmasun, yo Rabb!

Jafo-yu javr ila mo'vtodam, onlarsiz n-o'lur holim?
Jafosina had-u javrina poyon o'lmasun, yo Rabb!

Demankim, adli yo'q yo zulmu cho'x – har hol ila o'lsa,
Ko'ngul taxtina andan g'ayri sulton o'lmasun, yo Rabb!

Fuzuliy bo'ldi ganji ofiyat mavxona kunjida,
Muborak mulkdur ul mulk, vavron o'lmasun, yo Rabb!

* * *

Ey novaki shavqing sipari sityayı ahbob,
Zulfing xamu arbobi vafo saydına qullob¹³.

Mehrobda ul shakli xami abro'yi latifing,
Vojib bu jhatdan qamuya sajdayı mehrob.

So'zim der edim sham sango aylaya ravshan,
Nazzorayı ruxsoringa yo'q shamda ham tob.

Xurshid jamolından ul ov soldi ruqobın,
Subh o'ldi dur, ey baxt, nadur muncha shakarxob?

Dun subh yeturdim falaka seli sirshkim,
G'arq etdi falak uzra o'lan anjumi girdob.

Soqiy, magar ul la'l so'zın der mayı noba
Kim, dushdi ayog'ına, clin o'pdi mayı nob?!

¹³ Qullob – 1) qarmoq, changak, ilgak; 2) egma.

20/131
31
Mushrif, Yavaly
Mushrif, Yavaly
on.MK

Jam'iyati asboba ko'ngul verma, Fuzuliy
Kim, tafriqadur xotira jam'iyati asbob.

* * *

Subh chekmish charxa, cholmish tosha tiyg'in oftob,
Zohir etmish ul mahi dalloka ayru intisob.

Dam-badam tahraki tiyg'indan bo'lur boshlar safo,
O'ylakim, suv mavj urub, zohir qilur har dam hubob.

Har sari mo'yimda bir bosh o'lsa, mo'yi sar kibi
Kessa vorin, tiyg'i xunrezindan etmam ijtinob.

Kashfi asroni malomat javhari tiyg'indadir
Kim, olur boshlardagi savdo jamolindan niqob.

G'ussasindan boshimning qil kibi injilmish tanim
Kim, tanimda tiyg'i o'rtosinda boshimdur hujob.

Tiyg'i chobuk sayrina ohuyi Chin dersam n-o'la?
Sayr qildiqcha to'kar sahroyi China mushkinob.

Mo'yi jo'lidam-la tiyg'indan umidim kesmazam,
Ey Fuzuliy, xoli o'lmas barqi lomidan¹⁴ sahob¹⁵.

* * *

Subh solib mohi ruxingdan niqob
Chiqki, tamoshaya chiqar ofitob.

¹⁴ Lomu' – yaltiroq, porloq nur beruvchi

¹⁵ Sahob – buhut.

Rishtavi jonim yetar, et bir gireh,
Solma sari zulfi sumansoya tob.

Mast chiqib, solma nazar har yongo,
Ko'rma ravokim, o'la olam xarob.

Kesma nazar jonubi ushshoqdan,
Nolayi dilso'zdan et ijtinob.

Shamlar anjum soniram, subhatak,
Ey, shabi hajring manga ro'zi hisob.

Do'zaxa kirmaz sitamingdan yonon,
Qobili jannat dagil ahli azob.

Soldi oyoqdan g'ami olam mani,
Ver manga g'am daf'ina, soqi, sharob!

Rahm qil aftodalaring holina,
Hech kerakmazmi sango bir savob?

Yor savol etsaki: «Holing nadur?»
Xasta Fuzuliy, na verursan javob?!

* * *

G'olibo, bir ahli dil tuprog'idur durdi sharob
Kim, qilib hurmat, binolar tutmush ustinda hubob.

Barq-u boron sonmakim, ko'rdikda ohu ashkimi,
Bilmazam, na-mdur manum, og'lar mango yonar sahob.

Ey so'ran holim, bu istig'no savolindan na sud?
Holim aylarsan savol, ammo eshitmaysan javob.

Dashti g'amda xoki qabrım uzra sarvi girdibod
Cheksa bosh ul sarvdan, suv kesma, ey seli sarob.

Yetmayub vaslina san Laylivashing bir umrdur,
Man kibi Majnun o'lub sahtroya dushmish oftob.

Ul but abrusin qo'yib, mehroba do'ndarmam yuzım,
Qo'y mani, zohid, mango cho'x verma Tangri-chun azob.

Naqdi umring bir sanam ishqında sarf etding tamom,
Ey Fuzuliy, oh agar sandan so'ralsa bu hisob.

* * *

Qilsa vasling shomimi subha barobar, yo'q ajab,
Rasmdur fasli bahor o'lmoq barobar ro'z-u shab.

Kunki soyang dushdigi yerdan durar, bir vaji vor,
Kelsa oli qadrlar, faqr ahli durmaqdur adab.

O'lmadan mayxonayi ishqingda masti jomi zavq,
Duzmadi bazmu falakda Zuhra qonuni tarab.

Jannati vaslingdur ul maqsadki, yimon ahlina
Qilsa haq ro'zi jahannam otashi, uldur sabab.

G'olibo, maqsad visolingdurki, dun-kun tinmayub
Charx sargardon kezar, bilmas nadur ranj-u ta'ab¹⁶.

¹⁶ Ta'ab – mashaqqat, qiyinchilik

Bastayı zanjuri zulfingdur nasımı tar mizoj,
Tashnayı jomi visolingdur muhiti xushk lab.

Qilma fayzi ne'mati vasling Fuzuliydan dang',
Yo'qdur o'zga maqsadi, sandan sani aylar talab.

* * *

San yuzingdan olami ravshan qilib solding niqob,
Yoziya¹⁷ solsın bu kundan bo'yla nurin oftob.

San na nuri poksan, ey mazhari sun'i iloh
Kim, olur shami ruhingdan nur mehr-u mohitob.

Aksi ro'ying suvya solmish soya, zulfing tuprog'a,
Anbar etmish tuprog'ing odin, suving ismin gulob.

Yelda bo'lmish bo'yi zulfing, suvda aksi orazing
Kim, yeli bag'rına bosib, suvya ko'z dikmish hubob.

La'lgun maydur alingda sog'ari siymun ila
Yo nigini la'ldur, rashki labingdan o'ldi ob.

Kilki qudrat lavhi siynamda sani qilmish raqam,
Aylayub mahbublar majmuasindan intihob.

Ey Fuzuliy, har amal qilsang xatodur, g'ayri ishq,
Bu durur man bildigim: «Vallohu a'lam bis-savob».

* * *

Ko'hkan Shirina o'z naqshin chekib, vermish finb,
Ko'r na johildur, yo'nar toshdan o'zi-chun bir raqib.

¹⁷ Yozi – sahro, cho'l, bodiya.

Qoshlarimg yoyi bir o'q lutf aylamish har oshiqqa,
Man ham andan aylaram bir o'q tamanno, yo nasib.

To'nyoyi xoki poying fayzina yo'l bo'lmasam,
Nuri chashmim ayb qilma, ko'r o'lur derlar g'arib.

Muztaribdur chorayi dardimda, vahkim, bilmayub,
Bir davosiz darda o'g'rotmish o'zin muskin tabib.

Barqi ohimdan evim har go'sha bo'lmish raxnalar,
Kel, ko'r, ey gulkim, g'iriftori qafasdur andalib.

Ey manga sabr et deyan, holi dilimdan bexabar,
Ishq o'lan yerda nedur orom yo naylar shakib?

Ey Fuzuliy, injima, sandan tag'oful qilsa yor,
Rasmi durkim, go'stara ahboba istig'no habib.

* * *

Ulki har soat kulardi chashmi giryonim ko'rub,
Og'lar o'ldi holima berahm jononim ko'rub.

Aylayan ta'vini ajzovi mudovo dardima,
Tark etib, jam etnadi holi parishonim ko'rub.

Lolaruxlar ko'ksimning chokina qilmazlar nazar,
Hech bir rahm aylamazlar dog'i pinhonim ko'rub.

Tut ko'zin, ey dudi dil, charxingki, davrin tark edub,
Qolmasin hayratda chashmi gavharafshonim ko'rub.

Partavi xurshid sonmang yerdakim, davri falak
Yera urmush oftobin mohi tobonim ko'rub.

Suvda aksi sarv sonmangkum, qo'porib, bo'g'ibon
Suvya solmish sarvini sarvi xiromonim ko'rub.

Ey Fuzuliy, bilki, ul gul orazin ko'rmish dagil,
Kimki tan aylar manim choki giribonim ko'rub.

* * *

Ro'zgorim bo'ldi davroni falakdan inqilob,
Qon ichar o'ldim, ayog'in chekdi bazmimdan sharob.

Sho'lavi oh ila yondirdim dili sargashtayi,
Bir o'd o'ldim, chirkinan¹⁸ chevramda o'lmazmi kabob?

La'ling ila boda bahs etmish, zihu gumrohliq,
O'ldi vojib aylamak ul beadabdan ijtnob.

Vermaz o'ldi yo'l visola pechi zulfig, ohkim,
Rishtavi tadbirdan davroni kajrav ochdi tob.

O'lmadi ul moha ravshan yondig'im hijron kuni,
Yondig'im shab to sahar sham'ing na bilsun oftob.

Ko'zki paykonin xayoli-la sochar haryon sirishk,
Bir sadafdur, qatrayi boroni aylar durri nob.

O'ldi abri dudi ohim pardayi ruxsori moh,
Ohkim, olmas jamolindan hanuz ul mah niqob.

¹⁸ Chirkinmoq, chuzginmoq – aylanmoq, churmalmiq.

Kesmadı mandan sari ko'yingda ozorin raqib,
Ey Fuzuliy, necha jannat ichra yo'q derlar azob.

* * *

Dardi ishqim daf'ina zahmat chekar doim tabib,
Shukrkim, o'lmish ango zahmat, mengo rohat nasib.

Bir zabondur sharhi g'am tahririna har bargi gul,
Aylamaz behuda gul ko'rdikda afg'on andalib.

Bilsa zavqim vasldan furqatda afzun o'ldug'in,
Vasldan man'im ravo ko'rmazdi rashkindan raqib.

Ta'ni g'aflatdur pari tal'atlara izhori hol,
Sonmakim, ahbob holindan o'lur g'ofil habib.

Oh, bilmam, naylayim, qurtulmoq o'lmaz qayddan,
Man harfi sodadil, xo'blar jamoli dilfirib.

Sham' qurbi-la tafoxur qilma, ey parvonakim,
Xitmani umring kuyar bargi fanodan anqarib.

N-o'la og'larsa Fuzuliy, ravzayi ko'ying ongib¹⁹,
Lojaram, giryon o'lur qilg'och vatan yodin g'arib.

* * *

Poyband o'ldim sari zulfi parishoning ko'rub,
Nutqdan dushdim labi la'lu durafshoning ko'rub.

O'da yoqdim shamvash jonim, boqib ruxsoringa
Charxa chekdim dudi dil sarvi xitromoning ko'rub.

¹⁹ Ongib – eslab, qo'rsab, sog'itib.

Kezdirir har yon ko'zum ashk ichra bag'rim porasin,
Xil'ati gulgun ila raxsh uzra javloning ko'rub.

Bir zamon chekmazki, dil tiyg'ingdan o'lmaz chok-chok,
Ochilur har dam tutulmish ko'nglim ehsoning ko'rub.

Ko'nglimi tanholiq aylardi partishon stynada,
O'lmasaydi jam har yonida paykoning ko'rub.

Band-u zindoni g'am-u mehnatdan o'lmishdim xalos,
Ohkim, dushdim yana zulf-u zanaxdoning ko'rub.

Ey Fuzuliy, bunchakim tutding nihon holi diling,
Oqibat fahm etdi el choki girboning ko'rub.

ت (TE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Vasling manga hayot verir, furqating mamot,
Subhona xoliqan xolaqol-mavta val-hayot²⁰.

Hijroninga tahammul edan vaslingi bilur,
Tubo li-man yusoiduhus-sabr-u vas-sabot²¹.

Mehringdur iqtinoyi maqosid vasilasi,
Mosh'o'a man aroda bihil-favza van-najot²².

²⁰ Nechog' pok va muqaddasdir meni yaratgan Zotkim, u o'limni va hayotni yaratgandir! Mulk surasi, 2-oyatga ishora; oyat ma'nosi: «U o'limni va hayotni ish – amal bobida qaysi birangiz yaxshiroq (harakatda) ekaningizru imtihon etmoq uchun yaratdi. U mutloq g'olib va benihoyat maq'firatidir».

²¹ Sabrli va sabotli odam qanday xushbaxtdir!

²² Har kim kohlasa, Undan xushbaxtlik, yunusq (murod) va najot topar.

To'kmish nyozi tab'ima boroni shavqingi,
Man anzalal-miyoha va ahyo bihan-nabot²³.

Haq ofarinisha sabab etdi vujudingi,
Avjabta biz-zuhuri zuhural-mukavvanot²⁴.

Iyzid sariri husna sani qildi podishoh,
A'lo kamoli zotika fi-ahsanis-sifot²⁵.

Qilding adoyi na't, Fuzuliy, tamom qil:
Kammilhu bis-salomi va tammimhu bis-salot²⁶.

* * *

Yur-u yetir manga, ey siymi ashk, bedod et,
Gar oqcha bila olinmish qul esam, ozod et!

Yitirma itlari ovozing ko'ngul zavqin,
Yetar qaro kechalar, harza-harza faryod et!

Xarob o'lan ko'ngul, ey but, saning maqomungdur,
Tag'oful aylama, bir qoch tosh ila obod et!

Eshitmadingmi, ko'ngul, ishq mushkul o'ldug'ini,
Sango bu mushkul ishi, kim dediki, bunyod et?

Xilofi odata cho'q o'lma, ey pari, moyil,
Yetar fusun ila taxsiri odamizod et!

²³U (osmondan) suv (yomg'ir) tushirib, u orqali o'simlik-giyohlarni tiriltirgan Zotdir.

²⁴Zuhur etishing (Payg'ambar bo'lib kelishing) bilan borliq-koinotning paydo bo'lishiga sabab bo'lding.

²⁵U (Alloh) serung zoting kamolini eng go'zal sifatlar bilan yuksaldirib qo'ydi.

²⁶Salom bilan kamoliga yetkaz va duo bilan tamom qil.

Sabo, asirları qasdin aylamış ul gul,
Bızı ham anda – agar dushsa fursating – yod et!

Fuzuliy, istar esang izdiyodi rutbayi fazl,
Diyori Rum kuzat, tarki xoki Bag'dod et!²⁷

* * *

Aksi ruxsoring ila o'ldi muzayyan mir'ot,
Badanı murdaya fayzi nazaring verdi hayot.

Bengzadardim qaddi mavzuningga, filjumla agar
Jon ichinda alif etsaydi qabuli harakot.

Xat bu mazmun iladur tarfi zanaxdoningda
Ki, bu zindoning asirına yo'q ummıdı najot.

Kokiling qildi muqarrar manga sargashtaligi,
Demasin kimsaki, vor gardishi garduna sabot.

G'amza paykonın edar oshiq chashming sadaqa,
O'ylakim, mardumi Mun'im vera muhtoja zakot.

Ofarın javharı maqbulingakim, olamda
Mumkin o'lmaz bu sifot iylaki, sansan bir Zot.

Ey Fuzuliy, vara'-u zuhd ila mo'tod o'lding,
Bilmading holingni, behuda kechurding avqot.

---

²⁷ Bayt ma'nosi: «Ey Fuzuliy, fazl martabasining ziyoda bo'lishini istasang, Rum diyorini ku'zla, Bag'dod tuprog'ini tark et».

* * *

Ey asiri dardi g'am, bir go'shayi mayxona tut,
Tutma zuhhodning muxolif pandini, paymona tut.

Dishladim-sa la'ling, ey qonim to'kan, qahr aylama,
Tutki, qon etdim, adolat ayla, qoni qona tut!²⁸

Chirkinurkan boshinga, shami ruxingdan jonimi
Man qilma, onu ham ul sham'a bir parvona tut!

Gar sanga afg'onimi behuda dersa mudda'iy,
Ul so'za tutma quloq, man chekdigim afg'ona tut!

Tutmazam zanjiri zulfi tarkin, ey nosih, man
Xoh bir oqil xayol et, xoh bir devona tut!

Ey o'lub sulton, deyan dunyoda mandan g'ayn yo'q,
San o'zing bir chug'z bil, dunyoni bir vayrona tut!

Ey Fuzuliy, dahr zolining firbindan saqin,
O'lma g'ofil, er kabi tebran, ishing mardona tut!

* * *

Bahri ishqa dushding, ey dil, zavqi dunyoni unut,
Bolg' o'lding, kel, rahimdan ichdiging qoni unut!

---

²⁸ Qur'on oyatiga ishora; Moida surasi, 45-ovat ma'nosi: «Biz unda (Tavrotda) ular uchun yozib qo'ydikku: «Jumga jon, ko'zga ko'z, burunga burun, quloqqa quloq, tishga tish va (barcha) jarohatlar uchun (o'shanga mos) qasos (bor)dir. Kimki bu (qasos haqqi)ni xayr sifatida kechib yuborsa, u o'zi (gunohlari) uchun kafforattir. Kimki (inkor etmagan taqlirda ham) Allohning hukmi bilan (yoki unga muvohiq holda) hukm qilmasa, ana o'shalar ayni zolimlardir».

Verdi rihlatdan xabar mo'vi safid-u ro'yi zard,
Chehrayi gulgun ila zulfi parishoni unut!

Chek nadomatdan ko'ka dudi diling, to'k qonli yosh,
Sarvi nozin tarkin et, gulbargi xandoni unut!

Ko'r, g'animat faqr mulkida gadoliq shevasin,
E'tibori mansab-u dargohi sultoni unut!

Chekma olam qaydini, ey sarbalandi faqr o'lan,
Saltanat taxtina irding, band-u zindoni unut!

Lavhi xotir surati jonona qil oynador,
Oni yod et, har nakim yodingdadur, oni unut!

Ma'siyat darsing yetar, takror qil, do'ndir varaq,
O'zga harfin mashqin et, ul darsi unvoni unut!

Ey Fuzuliy, chek malomat rahguzorindan qadam,
Lahza-lahza chekdiging behuda afg'onu unut!

* * *

Tilsimi ganj uchun ming Ismi A'zam yod tutding tut,
Tilsimi sindirib, ganji to'kub, ismi unutding tut!

To'kub may, jomu may tutmoq tamannosi chiqar boshdan,
O'kush qonlar to'kub, olamda cho'q xunoba yutding tut!

Sharobi nob zavqindan na hosil, chun dagil boqiy,
Riyozi umra ming tez suv verib, oxir qurutding tut!

Chu ne Jamshid bo'lmishdur baqo kayfiyatun, ne Jam,
Bu bazm ichra Jam-u Jamshid alindan jom tutding tut!

Fuzuliy, qil qiyos holing ahli dahr holindan,
Qimor-u makr-u tazvir-u hiyal ahindan o'tding tut!

* * *

Murda jismim iltifotindan topur har dam hayot,
O'luram, gar qilmasang har dam manga bir iltifot.

Yoza bilmaz lablaring vasfin tamomi umrda,
Obi hayvon versa Xızra kilik-u zulmatdan davot.

Man faqiram, san g'ani, vergil zakoti husnkim,
Shar' ichunda ham mangodur, ham sango vojib zakot.

Ko'rmayincha husningi, iymona kelmaz oshiqing,
Yuz payambar jam' o'lub, go'starsalar mung mo'jizot.

Mazhari osori qudratdur vujudi komiling,
Fayzi fitratdan g'araz sansan, tufayling koinot.

Javhari zotingdadur majmu'yi avsofi kamol,
Bu sifot ilaki sansan, qandadur bir pok zot?

Ishqa to dushding, Fuzuliy, chekmading dunyo g'amun,
Bilki, qaydi ishq emish domi ta'alluqdan najot.

* * *

Sabo, ag'yordan pinhon g'amim dildora izhor et,
Xabarsiz yorimi holi xarobimdan xabardor et!

Ketur yodim aning yonunda, gar ko'rsangki qahr aylar,
Xamush o'lma, yana dashnom taqribi-la takror et!

Ko'ngul g'am kunlarin tanho kechurma, ista bir hamdam,
Ajal xobindan, afg'onlar chekub, Majnuni bedor et!

Chu yo'q ishq otashi bir shu'la cheksa toqating, ey nay,
Bosh og'ritma, dami ishq urma, onjaq nolayi zor et!

Mani rashk o'dina parvonatak, ey sham, yondirma,
Yetar, xurshidi ruxsoring charog'i bazmi ag'yor et!

Giriftori g'ami ishq o'lali ozodayi dahram,
G'ami ishqqa mani bundan batar, yo Rabb, giriftor et!

Fuzuliy, boqmoq o'lur ul gunash yodi-la xurshida,
Na vajah ilankim o'lsa, kun kechar, fikri shabi tor et!

ح (SE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Xatti ruxsoring edar lutfda rayhon ila bahs,
Husni suratda jamoling guli xandon ila bahs.

Jannati ko'yinga zuhd ahli munosib desalar,
Na munosibki, qilam bir necha nodon ila bahs.

Yuzinga durmasun oyina urub lofi safo,
Na ravo mah qila xurshidi duraxshon ila bahs.

Garchi shamshodda cho'q lofi latofat vordur,
Yo'rulur aylasa ul sarvi xiromon ila bahs.

Qilsa jon la'ling ilan fayz yeturmak bahsin,
Jonibi la'lini tut, ey ko'ngul, et jon ila bahs.

Dushar o'z sham tilina bu sababdinki, qilur
Til uzodib, kechalar ul mahi tobon ila bahs.

Sifati husnung edar xasta Fuzuliy, na ajab,
Husni guftonda gar aylasa Hasson ila bahs²⁹.

* * *

Jahon ichra har fitnakim o'lsa hodis,
Anga sarvi qaddingdur, albatta, bois.

Madonida tahqiqi mo'vi miyoning,
Daqoyiqdan o'rtoya solmish mabohis.

Muvahhidlara qilma inkor, zohid,
Mavi vahdati sonma ummul-xabois³⁰.

Ikı diydasız olama: Yusuf-u san,
Siza yo'q jahon ichra imkonı solıs.

²⁹ Hasson ibn Sobit – shoir, sahoba, hazratı Payg'ambar sollallohu alayhu va sallamni o'z she'rlari bilan mudofaa qilgan va u zotning tavsiflariga erishgan zot. Janob Rasululloh sollallohu alayhu va sallam der edilaruki: «Alloh taolo Hassonga Ruhul-Quds vositasi bilan madad beradi. Modomiki u Allohning Rasuli tarafidan mudofaa qilinib, dinga ma'ladda bo'lar ekan, bu hol unga bardavom bo'ladi» (Imom Termiziy, «Ash-shail al-Muhammadiyah»).

³⁰ Ummul-xabois – barcha yomonliklarning onasi. Hadisi sharifdan: «Mast qiluvchi ichimlik barcha yomonliklarning onasidir». Baytning ma'nosi: «Eiy zohid, muvahhidlarni – Allohni bir deb biluvchi zotlarni inkor etma, vahdat mayru – Allohning yakka-yagonaligi sharobini ummul-xabois, ya'ni barcha yomonliklarning onasi bo'lmush mast qiluvchi ichimlik deb gumon qilma».

Manga jam o'lor qandakim vor bir g'am,
Manam mulki g'am ichra Majnuna voris.

To'kub ashk ko'yingda, vasling dilar dil,
Sochar naf' uchun dona tuprog'a horis.

Uzor-u labing vasfin aylar Fuzuliy,
Anga ham mufassir deram, ham muhaddis.

ج (JIM, CHIM) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Ey, g'ubori qadaming Arshi barin boshina toj,
Sharafi zotiga adnoyi marotub me'roj.

Muntaho shar'ina adyoni tamomiya rusul,
Bahrsan, soiri arbobi risolat – amvoj.

Xozini ganji shafolat sani qilmish Iyzid,
Hech kim yo'qki sanga o'lmaya oxir muhtoj.

Sunnating – mag'firat asbobina minhoji husul,
Toating – ma'siyat amrozina tadbiri iloj.

Halqa taqlidi suluking – sababi husni maosh,
Mulki tag'yir tariyqing asari su'yi mizoj.

Qoim o'lmazdi nizom-u nasaqi asli vujud,
Vermasayding asari adl ila dunyoya rivoj.

Shukri lillohki, Fuzuliyi edub doxili fayz,
Rag'batini doirayi xavfdan etmiş ixroj.

* * *

Jon chiqar tandan, ko'ngul zikri labi yor aylagach,
Tan bo'lur jon yangladan, ul lafzi takror aylagach.

Qilma, ey afg'on, ko'zin bedor – masti xob ekan,
O'lmay bir fitna paydo o'la, bedor aylagach.

Suhbatimdan or edib, ey gul, mani tark etmakim,
Gul o'lur afsurda, tarki suhbatini xor aylagach.

Vorimi fikri dahoning-la yo'q etdimkim, qazo,
Bo'yla amr etmiş manga yo'qdan mani vor aylagach.

Arzi ruxsor et bukun, ey mah, kim o'lsun ko'kda kun,
O'ylakim anjum o'lur, kun arzi ruxsor aylagach.

Har zabon bir tiyg'dur, go'yo Zulayxo qatlina,
Yusufi olmoqda ahli ishq bozor aylagach.

Nolayi zorim, Fuzuliy, xush kelur ul gulruxa,
Ochilur gul ko'ngli, bulbul nolayi zor aylagach.

* * *

Ey ko'ngul, yore ista, jondan kech,
Sari ko'yin kuzat, jahondan kech!

Yo tama kes hayot zavqindan,
Yo labi la'li dilsitondan kech!

Mulki tajriddur farog'at uyi,
Tarki mol ayla, xonumondan kech!

Lomakon sayrining azimatın et,
Bu xarob o'lajoq makondan kech!

E'tibor etma mulki dunyoya,
E'tibori uluvvi shondan kech!

Ahli dunyoning o'lmaz oxirati,
Gar buni istar esang ondan kech!³¹

Maskaning bazmgohı vahdatdur,
Ey Fuzuliy, bu xokdondan kech!

* * *

Ko'nglim ochilur, zulfi parishonıngı ko'rgach,
Nutqim tutulur, g'unchayi xandonıngı ko'rgach.

Boqduqcha sanga qon sochilur diydalarımdan,
Bag'rim dilınur, novaki mujgonıngı ko'rgach.

Ra'noliq ila qomatı shamshodi qılan yod
O'lmazmi xijil, sarvi xiromonıngı ko'rgach?

Cho'q ishqa havas edani ko'rdimki, havosın
Tark etdi, saning oshiqi noloningı ko'rgach.

Kofirki, dagil mo'tarifi nori jahannam,
Iymona kelur, otashi hijronıngı ko'rgach.

³¹ Baqara surasi, 200-oyatiga ishora, ma'nosi: «Insonlardan ba'ziları: «Ey Rab-bimiz! Bizga (beradiganıngı) dunyoda ber!» – deydi. Bas, (bunday degan) u kimsaga oxiratta hech nasiba yo'qdir».

Noziklik ila g'unchayı xandoni edan yod
Etmazmi hayo, la'li durafshoningi ko'rgach?

San holi diling so'y-lamasang n-o'la, Fuzuliy?
El fahm qilur, choki giriboningi ko'rgach.

* * *

Munharifdur, soqıyo, anduhi davrondan mizoı,
Boda tutkim, illati anduha g'aflatdur iloj.

Faqr mulkin tut, gar istig'noda istarsan kamol,
Saltanatdan kechkim, ul vodida cho'qdur ehtıyoı.

Chekma taxt-u toı qaydin, besarupoliq kuzat
Kim, ayog'a banddur taxt-u balodur bosha toı.

Bır pari zulfin tutub, holindan olsang komi dil,
Tutki, Chin mulkini tutding, Hinddan olding xıroı.

Tark-u tajrid ixtıyor etkim, diyori ishqda
Faqr bozorına asbobi fanodandur rıvoı.

Naqshi zoyildur, umuri dahra qilma e'tıbor,
O'lsa hosil faqrdan huzn-u g'inodan ibtıhoı³².

Ey Fuzuliy, man malomat mulkining sultonıyam,
Barqi ohim – toıı zar, sıymı sıırışkim – taxtı oı.

* * *

O'lur qaddım duto, ishqing yo'lida har balo ko'rgach,
Tariyq ahlına odatdur tavozu, oshino ko'rgach.

³² Ibtıhoı – shodlik, sevinch.

Nihon ishqim ma'lum etsa olam dudi ohimdan,
 Ajab yo'qkim, gumonu ganj edar xalq ajdaho ko'rgach,
 Fuzun o'ldiqcha ishqim, garm o'lur ashkim ko'zim ichra,
 Agarchu suv burudat³³ kasbinu aylar, havo ko'rgach.

O'qung har lahzakim, jonim dilar, ko'nglim qilar afg'on,
 Ba ayru, o'ylakim, faryod edar itlar gado ko'rgach.

Rivoji naqd naqshi sikkadandur³⁴ n-o'la qadr etsa,
 Manga el, jismi uryonimda naqshi bo'ryo ko'rgach.

Mani darvisha el ham javr edar, san javr quldiqcha
 Kim, aylar zulm man'i, podshohim, san ravo ko'rgach.

Fuzuliyu yoshur, ey za'f, mahvashlar jafosindan
 Ki, mahvashlar qilurlar ming jafu, bir muftalo ko'rgach.

ح (HE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Gar dagil bir moh mehri-la manumtak zor subh,
 Boshun ochib necha har kun yoqasin virtor subh.

Kun dagil, har kun bir oy mehri-la ko'ksin chok edub,
 Toza-toza dog'lardurkim, qilur izhor subh.

Tiyg'i xurshid ila raf' o'lsa yeridurkim, mudom
 Yondirib parvonayi, shama verur ozor subh.

³³ Burudat – sovuqlik.

³⁴ Sikka – yuziga tamg'a unilgan pullar; ko'pligi – sikkot.

Subhi shom-u shomi subh o'lmish manam olamdakim,
Shom shami bazm o'lub, ayrildi mandan yor subh.

Gar na oshiqdurki bir xurshid vaslin bulmag'a
Sarf edat har lahza ming-ming lu'luyi shahvor subh.

Ishqda sodiqlik izhor etdi dog'in ko'rsatib,
G'olibu, derlardi kozib, qildi andan or subh.

Hajr shomunda g'am etmishdi, Fuzuliy, qasdi jon,
O'lmasaydi marhamatdan dam urub g'amxor subh.

* * *

Agar murod esa vermek safovi javhari ruh,
Falak misoli yurit sog'ari sharobi sabuh.

Buyurma tavba manga ul sharobdan, nosih
Ki, ko'rsa oni tutar jazm tarki tavba Nasuh.

Hujumi g'amda manga oni etdi zavraqi may
Kim, etmadi oni to'fon o'landa kishtiyi Nuh.

Mudom chashmima qon to'ldirur xadangi g'aming,
Yuvo boshimda tutan qushlari edub majruh.

Dil o'ldi dog'i firoqing-la sharha-sharha, vale
Na sud, chun sanga o'lmadi holi dil mashruh.

Tanimda sonchil-u novaklaring-la shodamkim,
Dari balo bu kalid iladur manga maftuh.

Fuzuliy o'ldi beling fikri ila mo'y misol,
Haruz bo'lmadi ul sirra ehtimol vuzuh.

* * *

Xonsi mohing, bilmazam mehri-la o'lmish zor subh,
Har kun aylar xalqa bir dog'i nihon izhor subh.

Botdi anjum, chiqdi kun, yo bir asiri ishqdur,
To'kdi durri ashki, chekdi ohi otashbor subh.

N-o'la gar amvota ihyo versa subhing damlari?
Zikri la'lingdurkim aylar dam-badam takror subh.

Bir musavvirdukti, zarrin kilik ila har kun chekar,
Safhay garduna naqshi orazi dildor subh.

Mujda bir xurshiddan vermish magar bodi sahar
Kim, nisor aylar anga, yuz ming duri shahvor subh.

Oshiqi sodiqdur, izhori g'am aylar har sahar,
Oh ila xalqi yuqusindan qilur bedor subh.

Ey Fuzuliy, shomi g'am anjomina yo'qdur umid,
Bir tasallidur sanga ul so'zki, derlar: vor subh.

* * *

Ul mushk bu g'azola ixlosim ayta vozih,
Ballig' sabo saloman miskiyatar-ravoyih³⁵.

---

³⁵ Ey tong yeli, mendan xushbo'y sakim yetkaz.

O'lg'och habiba vosil bizdan ham o'lma g'ofil,
Lo taqtair-rasoil, lo taktumus-saroir³⁶.

Yuzda sirishk qoni, so'ylar g'ami nihoni,
Qad tazhir-u maoni bil-xatti fil-lavoih³⁷.

Man muhtaloyi hijron, mandan yiroq jonon,
Val-umru kayfa mo kon muslur-riyohi royih³⁸.

Ishqin, Fuzuliyi zor tark etmak o'ldi dushvor,
Yo orfan bimo sor, lo ruksirin-nasoyh³⁹.

خ (XO) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Kimsada ruxsoringa toqati nazzora yo'x,
Oshiqi o'ldirdi shavq, bir nazara chora yo'x.

Bag'ri butunlar manga ta'na edarlar mudom,
Holimi sharh etmaga bir jigari pora yo'x.

Yig'di boshima dahr g'amun, naylayin?
Bodiyayi ishqda man kibi ovora yo'x.

Dahrda hamto sanga vor, parirux, desam,
Vor, go'zal cho'q, vale san kibi xunxora yo'x.

³⁶ Maktublaringru mendan qizg'onma, ko'ngil sirlaringru mendan yashirma.

³⁷ Ma'nalar lavh – taxta ustida yozuv bilan oshkor bo'ladi

³⁸ Umr qanday holatda bo'lsa bo'lsin, banbur, yeldek yelib o'tadi.

³⁹ Ey bo'lib o'tgan narsalarni bilgan kishi, nasihatni ko'payirma!

Ko'zda kezib chirkınur qatrayi ashkim mudom,
Qatrayi ashkim kibi charxda sayyora yo'x.

Chok ko'rub ko'ksımı qilma ılojım, tabib,
Zoye o'lur marhaming, manda bitar yora yo'x.

Zorlig'im ishqdan vor, Fuzuliy, vale
Ul mahi bemehrdan rahm maru zora yo'x.

* * *

N-o'la gar quchsa miyoning kamari zar gustox?
Keturub cho'qlari o'rtaya zar, aylar gustox.

Xoki sog'ar Jomi Jamshiddur, ey piri mug'on,
Xabar et soqiyakim, tutmaya sog'ar gustox!

Rashk o'di-la yoqilur rishtayi jonimki, nechun
Tegar ul oraza gisuyi muanbar gustox?

Ravzaningdan qo'ymakim, kun dusha xilvatgohinga,
Harami shoha na loyiq gira chokar gustox?

Soxla, ey ashk, adab ketma sari ko'yina cho'q
Ki, dushar ko'zdan-u yuzdan, surilur har gustox.

Havasım bodayi gulguna bu ummid iladur
Kim, o'lam mast-u tutam domani dilbar gustox.

Bengzadursan o'zingi itlarına har soat,
Ey Fuzuliy, o'la bilmaz sanga bengzar gustox.

* * *

Rangi ro'yingdan dam urmish sog'ari sahboya box!
Oftob ila qilur da'vo, tutulmish oya box!

Sham' boshindan chiqarmish dud shavqi kokiling,
Bo'yla ko'toh umr ila boshingdagi savdoya box!

Ey salomat ahli, ul ruxsora boxma zinhor,
E'tiroz ayla malomatdan, mani rasvoya box!

Bildi ishqinda namad po'sh o'ldig'im o'ynatak,
Rahm edub hargiz manga boxmaz, bu istig'noya box!

Siynami chok ayla, ko'r dil iztirobin ishqdan,
Ravzan och, har dam havodan mavj uran daryoya box!

Ey deyankim, sham'i iqboling na yuzdan uyradur?
Soya solmish oya ul gisuyi ambarsoya box.

Ey Fuzuliy, har necha man' aylasa nosih sani,
Boxma oning qavlina, bir surati zeboya box!

* * *

Lablaringtak la'l-u lafzingtak duru shahvor yo'x,
La'l-u gavhar cho'q, labingtak la'li gavharbor yo'x.

Sandan etmam dod: «Javning vor, lutfing yo'x», – deyub,
Mastu zavqi shavqingam, birdur, yonimda vor yo'x.

Kima izhor aylayim bilmam bu pinhon dardimi,
Vor yuz ming dardi pinhon, qudrati izhor yo'x.

Davr sarmasti sharobi g'aflat etmish olami,
Muncha sarmasting tamoshosina bir hushyor yo'x.

Xalqi madhush aylamish xobi shabi tuli amal,
Subh tahqiqi alomotina bir bedor yo'x.

Surati zebo sanamlar yo'q deman butxonada,
Vor cho'q, ammo sanga bengzar buti xunxor yo'x.

Ey Fuzuliy, sahdur har g'amki, g'amxori o'la,
G'am budurkim, manda ming g'am vor, bir g'amxor yo'x.

ۛ (DOL) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Garmdur shom-u sahar mehningda charxi lojuvard,
Gah sirishki ol edar izhor-u goh ruxson – zard.

Subha bengzar oshiqi sodiq demak olamdakim,
Bir nafas kechmazki, chekmaz so'zi dildan ohi sard.

Yaxshi sonma, ey ko'ngul, ahli xirad atvorini,
O'la g'ofil, ishq dardindan yamon o'lmas bu dard.

Mumkin o'lduqcha falak mansubasindan qil hazar,
Nechakim xoli dagil bedod naqshindan bu nard.

Zulmati g'am iztirobin chekmaz ul ozodakim,
Har taalluqdan o'la xurshidtak olamda fard.

Ey Fuzuliy, kesma ul mahvash visolindan umid,
Sabr qilkim, davr davroni dagil behuda gard.

* * *

Noladandur nay kibi ovozayi ishqim baland,
Nola tarkin qilmazam, naytak kesilsam band-band.

Qil madad, ey baxt, yo'qsa, komi dil mumkin dagil,
Bo'ylakim, ul dilrabo bedarddir, man dardmand.

Dog'lardur, o'tli ko'ksimdan qarosi qo'pmomish
Yo saboti ishq uchun o't uzra bir necha sipand.

Ochilur ko'nglim gahikim, giryayi talxim ko'rub,
Ochar ul gulrux tabassum birla la'li no'shxand.

Xoki rohingdan mani qoldira bilmaz soyatak,
Qilsa gardun oftobing har shu'o'in bir kamand.

Jom tut der, soqiyi gulchehra, zohid, tarki jom,
Ey ko'ngul, fikr ayla, ko'rkim, xonsidur tutmoli pand.

Ey Fuzuliy, surati faqrin qabuli do'stdur,
Hech darvishi sanungtak ko'rmadim sultonpysand.

* * *

Ko'z xatingdan mardumın mahv etmadan bo'lmaz murod,
Zoye aylar husningi xatting savod uzra savod.

O'la bilmaz chini zulfingdan judo ko'z mardumi,
Jon o'lmishdir bu odat, tutrasiz o'lmaz midod.

Ko'ngling ohimdan tarahhum surating go'stardi, lek
Mavjdan suv naqshina cho'q etmak o'lmaz e'timod.

Ashk-u ohim nafrati qat' etdi eldan ulfatim,
Chirkinan davramda yo girdobdur, yo girdibod.

Kechdi tandan o'qlaring, tanho qolib dil dam-badam
Nolalar aylar kechan hamdamlarin etdikcha yod.

Choki sɣnamdan ko'ngul chiqdiqcha shod o'lsam n-o'la,
O'yla ofatdan yaqosin qurtoron o'lmazmi shod?

Shevayi shamshod qadding ko'rsa, aylar bog'bon
E'tidoli sarvdan, albatta, salbi e'tiqod.

Mardumin mahv etmadan o'lmaz xatingdan diyda shod,
Bo'lmoq o'lmaz zavq xatlardan uchilmadan savod.

Qo'yma noqis ahli dard ichra Fuzuliyini, tabib,
Ayla bir darmonki, dardın eda kun-kundan ziyod.

➤ (ZOL) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZAL

* * *

Ey mazoqi jona javring shahd-u shakkartak laziz,
Dam-badam zahri g'aming qandi mukarrartak laziz.

Otashi barqi firoqing nori do'zaxtak alim,
Jur'ayi jomi visoling obi Kavsartak laziz.

Sharhi ahvolim sanga yetsa nasihat kibi talx,
Talx guftoring manga maxmura sog'artak laziz.

Dog'i ishqing dardi zavqi saltanattak dilpazir,
Xoki ko'ying sayri fathi haft kishvartak laziz.

N-o'la, bo'lsam zavq kuydurdikcha siynam uzra dog'?

Ahli darda dog' o'lur, bedarda zevartak laziz.

Toza-toza dog'i dardingdur dili so'zonuma,
Filmasal, hirs ahlina jam'iyati zartak laziz.

Ey Fuzuliy, olaming ko'rdim g'am-u ne'matlarin,
Hech ne'mat ko'rmadim diydori dilbartak laziz.

(RE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Jilvayi aksı ruxing oynada, ey rashki hur,
Ravshan etmish onikim, xurshiddandur oya nur.

Barqi ohim ko'k yuzin tutmish, sirishkim yer yuzin,
Suhbatimdan ham vuhush etmish tanaffur, ham tuyur.

Ishq rasmi gar budur, mushkul yetar darmona dard,
Dard ahli bezabon, bedardlar masti g'urur.

Dog'i dilso'zi firoqing qildi kun-kundan fuzun,
Nurt moh afzun o'lur, xurshiddan o'lduqcha dur.

Va'dayi vasling cho'q, ammo baxt yor o'lmaz, na sud,
Gul keturmaz obi shirin vermek ila xoki sho'r.

Tori zulfingdurmi ruxsoringda jonlar maskari?
Yo buroqmish bir rahi purpech-u ham gulzora mo'r.

Ul sari ko'y itlari ichra, Fuzuliy, yo'q yerim,
Bas manga motamsaro, man qandanu bazmi surur?..

* * *

Yonan ishq otashina otashi do'zaxdan emindur,
Nakim, bir gez yonar, yondirmoq onu g'ayri mumkindur.

Buroqdım zavraqi dil ishq bahrına, saqın, ey moh,
Tamavvuj vermasun tashvish angakim, anda sokındur.

Dahoring durjini xoli labing ko'zdan nihon etmish,
Amonat ko'rki, hind-u maxzanu lu'luya xozındur.

G'amingkim do'kdi qonim, dilda sokin o'ldug'ing bildim
Ki, xilvat chekmayin ta'siri sirri kashfi botındur.

Jigar dog'ina marham o'ldi paykonung, bihamdilloh,
Saodat kavkabina axtari baxtim muqorındur.

Ruxingdan nur o'g'irlar sham, boshin kessalar joiz,
Budur bir qul saranjomiki, sultonina xoındur.

Fuzuliy, xoli o'lmaz surati dil do'st fikrından,
Bu ma'nodanki, Baytulloh, deyarlar, qalbi mo'mındur.

* * *

Chashmi suratbozima mujgon safi hangomadur,
Qona botmish har mujam – bir sho‘xi gulgun jomadur.

Go‘starar har dam alomatlar qiyomatdan qading,
Qoim etmish hashr burhonin, ajab allomadur.

To xating uzra xami abro‘laring sargarmiyam,
Har ko‘zim dardi dil imlosina bir sarnomadur.

Yuzda naqshi xuni dil rozi nihonim fosh edar,
Sharhi g‘am tahririna har kiptigim bir xomadur.

Dardim uldurkim, musulmon o‘lmish ul tarsobacha,
Kufra o‘lan zulmlar ta‘ni bu kun islomadur.

Ey sabo, rahm etkim, ul bedard qilmish tarki javr,
Chorayi dardi dilim mavquf bir e‘lomadur.

Ey Fuzuliy, topmadim rangi riyodan bir safo,
N-o‘la, gar maylim bu rang ila mayi gulfomadur?

* * *

Shu‘layi shami ruxing ag‘yora bazm afro‘z o‘lur,
Ohkim, yetgach manga bir bargi olamso‘z o‘lur.

G‘ayri chashmingdan bo‘lur har dam nigohi marhamat,
Man na qildimkim, nasibim novaki dildo‘z o‘lur.

Har kun ochur ko‘nglimi zavqi visoling yangidan,
Garchi gullar ochmag‘a har yilda bir navro‘z o‘lur.

Holatak chiqmaz evindan mohtal'atlar mudom,
Har kiming davri qamarda toleyi feruz o'lur.

So'iding⁴⁰ zavqi-la tark etmish Fuzuliy olami,
Mayli sahro aylamaz har qushki, dastomuz o'lur.

* * *

Gah ko'zda, gah ko'ngulda xadanging makon tutar,
Har qanda o'lsa qonlini, albatta, qon tutar.

Dil cheksa n-o'la jon-u tanu xoki ko'yinga?
Xo-u xas eltar ondaki, qush oshiyon tutar.

Zikrin labing-la zulfinga jon bo'ldi dastras,
Oning kibiki o'qiyub afsun ilon tutar.

Dil tutdi g'uncha ila barobar dahonini,
Bu aqli noqis ila o'zin xurdatdon tutar.

Xurshid xurmanina uran shu'la-shu'la o't,
Ohimki, lahza-lahza rohi osmon tutar.

Jon ayladikda mayli tamoshoyi qomating,
Ko'z ravzanin sirishki ravonim ravon tutar.

Tutmoq dilar qopungda Fuzuliy maqom, lek
Bu sirri kimsaya ocha bilmaz, nihon tutar.

* * *

Xushankim, dam-badam giryon ko'zim ul xoki podandur,
Ziyoru o'lmaz ul ko'z yoshiningkim, to'tiyodandur.

⁴⁰So'id - bidak.

Damodam mardumi chashrum ichar qon zulf-u xolingdan,
Bale, aksar maoshi ahli daryoning qarodandur.

Dema Farhod qonin to'kmish anjaq ishq shamshiri,
Manim ko'r qonli yoshimkim, bu ham ul mojarodandur.

Muanbar sunbulingdan olmadan bo', o'lmadan rasvo,
Bu rasvoliq manga sandan dagil, bodi sabodandur.

Hubobi ashk ichunda mo'vi jo'lidamda xushholam,
Boshimda bu humoyun soya ul oliy binodandur.

Vafo rasmin unutmishsan deya injnmazam, zero,
Bu kim mandan jato kam aylamazsan ham, vafodandur.

Kamoli husni mashrab ori o'lmoqdur ta'arruzdan,
Rivo ahlna ham cho'q e'tiroz etmak nyodandur.

Fuzuliy, to'kma cho'q yosh, ehtiyot et, ketmasun nogah
Ko'zingdan surmakim, xoki raxi ahli safodandur.

* * *

Parishon xalqi olam – oh-u afg'on etdigimdandur,
Parishon o'ldigim xalqi parishon etdigimdandur.

Tani zorimda dardi ishq kun-kundan fuzun o'lmoq
Yetan bedard tadbiri-la darmon etdigimdandur.

Ko'zimkim bag'rining qonin to'kar parkola-parkola,
Damodam orzuyi la'li jonon etdigimdandur.

Dagil behuda gar yog'sa falakdan boshima toshlar,
Binotin teshayi ohim-la vayron etdigimdandur.

Qachon rasvo o'lurdim qon yudub, sabr eda bilsaydim,
Malomat chekdigim behuda afg'on etdigimdandur.

Xato sandan dagil, jismim o'qingdan benasib o'lsa,
Hubobi ashki gulgun ichra pinhon etdigimdandur.

Fuzuliy, iltiloti mardumi olamdan ikrohim,
Partvashlar xayolin munisi jon etdigimdandur.

* * *

Qabrım toshinakım, g'am o'dından zabonadur,
Ta'n o'qın otmakım, xatari cho'q nishonadur.

Aylar qadah zamona g'amın daf, g'olibo,
Davri qadah muxolifi davri zamonadur.

Qoldirdi ashk dun manı ul ostonadan
Kim, maqsadim manım daxi ul ostonadur.

Voiz so'zina tutma quloq, g'ofil o'lmakim,
G'aflat yuqusining sababi ul fasonadur.

Nazr etmisham firoqingakim, yo'q nihoyati,
Naqdi sirishkimiki, tuganmaz xazonadur.

Jon vermayimmı g'urbatakim, biymi ta'nadan,
Yodi vatan fig'onıma sansız bahonadur.

Ey dil, hazar qil, otashi ohing-la yonmasun
Jismimki, dard qushlarina oshyonadur.

Mandan, Fuzuliy, istama ash'ori madh-u zamm,
Man oshiqam, hamisha so'zim oshiqonadur.

* * *

Jonni kim jonon uchun sevsa, jononin sevar,
Joni uchun kimki jononin sevar, jonin sevar.

Har kimning olamda miqdorinchadur tab'inda mayl,
Man labi jononimi, Xizr obi hayvonin sevar.

Bosha dam dushdukcha taqsir aylamaz, aylar madad,
Ul sababdan muttasil chashmim jigar qonin sevar.

Mushki Chin ovora o'lmishdur vatandan man kibi,
Xonsi sho'xing bilmazam zulfi parishonin sevar.

Suvki sargardon kezar, boshinda vordir bir havo,
G'olibo, bir gulruxing sarvi xitomonin sevar.

Oqibat rasvo o'lub maytak dushar xalq og'zina
Kimki, bir sarmast soqi la'li xandonin sevar.

N-o'lajaqdur, tarki ishq etma, Fuzuliy, vahm edib,
G'oyati derlar o'la bir banda sultonin sevar.

* * *

Mehri ko'nglimda nihon o'ldug'in ul moh bilur,
Kimsa bilmaz, fuqaro sirri dilin shoh bilur.

So'rmang ul moh ila holi dilimi Tangri uchun,
Bilali onı o'zım, bilmazam Alloh bilur.

Goh yuz lutf qilur, goh tag'oful, go'yo
Goh bilmaz bu giriftorlig'im, goh bilur.

Jon fido aylamayı yora hamın man biliram,
Bu tariyqi dema har g'ofil-u gumroh bilur.

Nazari lutf darig' etma Fuzuliydankım,
Sanga sidq ila o'zin bandayı dargoh bilur.

* * *

Mujam sarchashmalar manzil qılan oshufta majnundur,
Aning-chun bastayı zanjiri seli ashki gulgundur.

Savodi nuqtayı girdoba bengzar mardumi chashmım
Ki, doim g'arqayı girdobi chashmi ashki purxundur.

Eshit dardi dilim, afsonayı Majnuna mayl etma
Kim, ul afsonadan ham anglanan mutlaq bu mazmundur.

Farahbaxshi dili ma'shuq o'lur sharhi g'amı oshiq,
Surudi bazmi Shirin nolayı Farhodi mahzundur.

Kamandi chinı zulfing vahmi ketmaz zor ko'nglimdan,
Manga ul rishtayı ajdar qılan, bilmam, na afsundur.

Xamida qomatımkim, dog'ı dildan qona g'arq o'lmish,
Ichında nuqtası go'yoki qon oltındagi "nun"dur.

Fuzuliy, vermadi ta'n o'qlari ko'z yoshina taskin,
Yo'lin band etmak o'lmaz, xor-u xoshok ila Jayhundur.

* * *

Demish har g'unchaya oshiqligim rozin sabo, derlar,
El og'zin tutmoq o'lmaz, qo'rquram, ey gul, sango derlar.

Asiri dardi ishq-u masti jomu husn cho'q, ammo
Biziz mashhur o'lan, Layli sanga, Majnun mango derlar.

Saning mehr-u vafo go'stardiging ag'yora cho'q ko'rdim,
G'alatdurkim, sani bemehr o'qurlar, bevafo derlar.

Sanga derlar: buti Chin, zulfinga zunnor so'ylarlar,
Zihni, tironi yo'qlar kufr so'ylarlar, xato derlar.

Manga derlardi avval bir malakdur sevdiging, holo,
Ko'ranlar san faqira ko'kdan inmish bir balo derlar.

Marizi ishq uqdi zulfing aylar orzu, zero,
Muolijlar: bu muhlik darda mushkuldur davo derlar.

Fuzuliy, oshiqqa onlarki derlar: tarki ishq ayla,
Demazlarmi xato, tag'yir qil hukmi qazo derlar.

* * *

Sabodan gul yuzungda sunbuli pur bech-u tob o'ynar,
Sonarsan, par ochib gulshanda bir mushkin g'utob o'ynar.

Xavoli orazing javlon edar bu chashmi purnamda,
Nechukkim mavjlanmish suvda aksi oftob o'ynar.

Ruxing ko'rgach, o'lur so'zi darun-u dardi dil hosil,
Bahor ayyomi sachrar bargi raxshanda, sahob o'ynar.

Yirog' o'lsin yomon ko'zdan, na xush soatdir ul soat
Ki, ma'shuq ila oshiq aylayub noz-u itob o'ynar.

Ruyoyi zohidi xushking samovindan n-o'lur hosil?
Xush ulkim, rind-u mayxora ichib jomı sharob o'ynar.

Bu g'amlarkim, manim vordur, biviring boshina qo'ysang,
Chiqar kofir jahannamdan, kular ahli azob, o'ynar⁴¹.

Qilur ko'z pardasın xunobi hasrat chok har damkim,
Ruxingda lazzati diydori zavqingdan niqob o'ynar.

Fuzuliy, rashkdan tıtrar dili purxuni ushshoqing,
Banogushinda yoring har zamonkim la'li nob o'ynar.

* * *

Oh ayladigim sarvi xiromoning uchundur,
Qon og'ladig'im g'unchayi xandoning uchundur.

Sargashtaligim kokili mushkning uchundan,
Oshuftaligim zulfi parishoning uchundur.

Bemor tanım nargisi masting alamundan,
Xunın jigarım la'li durafshoning uchundur.

⁴¹ A'rof surasi, 40-oyatiga ishora; ma'nosi: «Bizning oyatlarimizni yolg'onga chiqartib, unga (ishonmay) takabburlik qilganlar – ular(ning ruhlan)ga osmon eshiklari ochulmas va toki tuya igraning teshigidan o'tmas ekan, ular jannatga kirmaslar. Biz gunohkorlarni ana shunday jazolaymiz».

Yoqdim tanimi vasl kuni sham'tak, ammo,
Bilkim, bu tadorik shabi hujroning uchundur.

Qurtormag'a yag'moyi g'amingdan dil-u jonni,
Sa'yim nazari nargisi fattoning uchundur.

Jon ver, ko'ngul, ul g'amzayakim, muncha zamonlar
Jon ichra sani basladigim oning uchundur.

Vo'iz biza dun do'zaxi vasf etdi, Fuzuliy,
Ul vasf saning kulbavi ehzoning uchundur.

* * *

Qaysi gulshan gulbuni sarvi xiromoningcha vor?
Qaysi gulbun uzra g'uncha la'li xandoningcha vor?

Qaysi gulzor ichra bir gul ochilur husning kibi,
Qaysi gul bargi labi la'li durafshoningcha vor?

Qaysi bog'ing vor bir nahli qadingtak borvar,
Qaysi naxling hosili sebi zanaxdongingcha vor?

Qaysi xuni san kibi jalloda o'lmishdur asir,
Qaysi jalloding qilichi tiyg'i mujgoningcha vor?

Qaysi bazm o'lmish munavvar bir qadingtak sham'dan,
Qaysi sham'ing shu'lasi ruxsoni toboningcha vor?

Qaysi yerda topilur nusbat sanga bir ganji husn,
Qaysi ganjning ajdari zulfi parishoningcha vor?

Qaysi gulshan bulbulin derlar, Fuzuliy, san kibi,
Qaysi bulbulning surudi oh-u afg'oningcha vor?

* * *

Vah, na qomat, na qiyomat, bu na shoxi guli tardur,
Na balodur nazar ahlina, na xush maddi nazardur?

Ko'z yo'lidurki, ko'ngul mulkina xo'blar kirar andan,
Tutma, ey ashk, anu, billohki, ajab rohguzardur.

Na guhar bo'lsa, beganmaz⁴², buroqir yoziva darvo,
G'olibokim, anga maqsud dishing kibi guhardur.

Ishq aybini bilibsan hunar, ey zohidi g'ofil,
Hunaring aybdur, ammo dediging ayb – hunardur.

Sitaring garchi yomondur, anu tark aylama, billoh
Ki, tag'oful sitaringdan daxi, albatta, batardur.

Oxir o'lmaz, nechakim ko'z yoshi oqirsa hamono
Ki, damodam anga imdod qilan xuni jgardur.

Sarsari bosma qadam ishq tariyqina, Fuzuliy,
Ehtiyot aylaki, g'oyatda xatarnok safardur.

* * *

Husning o'lduqcha fuzun ishq ahli ortiq zor o'lur,
Husn na miqdor o'lursa, ishq ul miqdor o'lur.

Jannat uchun man edan oshiqlari diydordan,
Bilmamishkim jannati oshiqlaring – diydor o'lur.

Ishq dardindan o'lur oshiq muzoji mustaqim,
Oshiqing dardina darmon etsalar, bemor o'lur.

⁴²Beganmas – yoqurmas, xush ko'rmas, maqliul topmas.

Zohidi xudbin na bilsin zavqini ishq ahlining,
Bir ajab maydur muhabbatkim, ichan hushyor o'lur.

Ishq savdosina sarf aylar Fuzuliy umrini,
Bilmazam, bu xobi g'afatdan qachon bedor o'lur.

* * *

Ey gul, na ajab silsilayi mushki taring vor!
Vay sarv, na xush jon oluvchi ishvalaring vor!

Injildi mani achchi so'zing, tund nigohing,
Ey naxli malohat, na balo talx baring vor!

Paykonlari ila do'ludur chashmi purobim,
Ey baht, sog'inma, saning onjaq guharing vor.

Ul sangi dila nolayi zoning asar etmish,
Ey dil, sanga bu zavq yetar, to asaring vor.

Ishq ichra, ko'ngul, demaki, man bexudam onjaq,
Ey g'ofil, o'zingdan saning onjaq xabaring vor.

Dedim, yetar et javr, chu xoki rahing o'ldim,
Dediki, yetar javr sanga to asaring vor.

Cho'q boqdig'inga g'amza ila bag'rin ezarsan,
Har kimaki boqmazsan, oning-la nazaring vor.

Ishq ahline ul moh, Fuzuliy, nazar etmish,
San ham o'zingi go'star, agar bir hunaring vor.

* * *

Lahza-lahza labing ongub edajak afg'onlar,
Qatra-qatra sochilur diydalarimdan qonlar.

Qatra-qatra dema qondurki, chiqar chashmimdan
Dam-badam ko'nglim o'di-la enyan paykonlar.

Qoshlaring yoyina mayl aylayali jon-u ko'ngul
Dun-u kun, man biluramkim, na chekarlar onlar.

Ochma kokul girehin, boshung uchun ko'rma ravo
Ki, parishon o'lalar bir necha sargardonlar.

Yel tegar zulfinga yo qo'vmayub o'z holi ila
Kezdirarlar anı eldan ela har dam jonlar.

Ayla ushshoqa jafolarki, vafolar ko'rasan,
Sonmakim, zoye o'lur ayladiging ehsonlar.

So'rma zuhhoda, Fuzuliy, rah-u rasmin ishqing,
Na bilurlar ravishi ahli xirad, nodonlar.

* * *

To'kdukcha qonumi o'qing, ul ositon ichar,
Bir yerdayam asirki, tuprog'i qon ichar.

Ahli zamona qoruna cho'q tashnadur zamin,
Qonin kiming to'karsa falak, ul zamon ichar.

May ichmadan ochilmaz emish bobi mag'firat,
So'vgandlar⁴³ bu bobda piri mug'on ichar.

⁴³So'vgand, savgand – qasam, ont.

Uqboda kavsar istamasin rindi maykada,
Dunvoda bas dagilmi mayi arg'uvon ichar.

G'amzang ko'rinmavub, ko'za qonlar ichar mudom,
Zohid kibiki bodani eldan nihon ichar.

Maydan agarchi tavba verir el Fuzuliya,
Ey sarv, san qadah sunar o'lsang, ravon ichar.

* * *

Soching andishasi tahriki zanjiri jununimdur,
Jununim daf'ina zikri labi la'ling fusunimdur.

Diyori dard sargardoniyam, har kim mani istar,
Dalili rohi qatra-qatra ashki lolagunimdur.

Falakda barqi ohimdan sarosar yondi kavkablar,
Qolon o'dlarda yonmish kavkabi baxti zabunimdir.

Galan novaklaring bir-bir yoqib, qo'vmaz bulam zavqin,
Mani hirmon o'dina yondiran so'zi darunimdur.

Sari ko'vingda ko'nglim barqi ohin sonma behuda,
Qorong'u kecha azmi ko'ying etsam, rahnamunimdir.

Labi shirinlaring zavqi-la Farhodi manam asring,
Yonimda jam o'lan sangi malomat Besutunimdir.

Fuzuliy, xoli o'lmoq jomi ayshim sof sahbodan,
Nishoni baxti nofarjom-u iqboli nigunimdur.

* * *

Manda Majnundan fuzun oshiqliq iste'dodi vor,
Oshiqi sodiq manam, Majnunning anjaq odi vor.

N-o'la qon to'kmakda mohir o'lsa chashmim mardumi?
Nutfay Qobildurur, g'amzang kibi ustodi vor.

Qil tafoxurki, saning ham vor mantak oshiqing,
Laylining Majnuni, Shirinning agar Farhodi vor.

Ahli tamkinam, mani bengzatma, ey gul, bulbula,
Darda yo'q sabri aning, har lahza ming faryodi vor.

O'yla badholamki, ahvolim ko'randa shod o'lur,
Har kumingkim davr javrindan dili noshodi vor.

Kezma, ey ko'nglim qushi, g'ofil fazoyi ishqda
Kim, bu sahroning guzargohlarda cho'q sayyodi vor.

Ey Fuzuliy, ishq man'in qilma nosihdan qabul,
Aql tadbiridur ul, sonmaki, bir bunyodi vor.

* * *

Muqavvas qoshlaringkim vo'sma birla rang tutmishlar,
Qilichlardurki qonlar to'kmak ila zang tutmishlar.

Qilib tag'yin surat, vo'smadin yag'mo qilurlar dil,
Qaroqchi qoshlaring rasm-u rahi nayrang tutmishlar.

Ko'ngul mir'otini aylar mukaddar aql taklifi,
Xush ul beboklarkim, tarki nom-u nang tutmishlar.

Fazoyi umrdan go'yo dagillar g'unchatak voqif,
Ularkim o'zlarin dunyo uchun diltang tutmishlar.

Manikim sangsoni mehnatam bozori ishq ichra,
Balo dog'in chekan Farhod ila hamsang tutmishlar.

Labing davrinda zohidlar tutub mayxonalar kunjin,
Qilib tasbih torin tark, zulfi chang tutmishlar.

Sahar bulbullar afg'oni dagil behuda gulshanda,
Fuzuliy, nolayi dilso'zina ohang tutmishlar.

* * *

Oshiyoni murg'i dil zulfi parishoningdadur,
Qayda o'lsam, ey pari, ko'nglim saning yoningdadur.

Ishq dardi-la xusham, al chek ilojimdan, tabib,
Qilma darmonkim, halokim zahri darmoningdadur.

Chekma doman noz edib, aftodalardan vahm qil,
Ko'klara ochilmasin ellarki, domoningdadur.

Ko'zlarim yoshin ko'rib sho'r, etna nafratkim, bu ham
Ul namakdandurki, la'li shakkarafshoningdadur.

Masti xobi noz o'lub, jam et dili sadporami
Kim, aning har porasi bir no'gi mujgonungdadur.

Baski, hijroningdadur xosiyati qat'i hayot,
Ul hayot ahlina hayronamki, hijroningdadur.

Ey Fuzuliy, sham'ak mutlaq ochilmaz yonmadan
Toblarkim, sunbulindan nishtayi jonimdadir.

* * *

Ul parivashkim malohat mulkining sultonidir,
Hukm oning hukmidur, farmon aning farmonidir.

Surdi Majnun navbatun, emdi manam rasvoyi ishq,
To'g'ri derlar: har zamon bir oshiqing davronidir.

Lahza-lahza ko'nglim o'dindan shararlardur chiqan,
Qatra-qatra ko'z to'kan sonmang sirishkim qonidir.

Choklar jismimda tiyg'i ishqdan, ayb etmangiz
Kim, junun gulzorining bunlar guli xandonidir.

Ey Fuzuliy, o'la kim rahm eda yor afg'oninga,
Og'lag'il zor onchakim, zor og'lamoq imkonidir.

* * *

Manimkim bir labi xandon uchun giryonlig'im vordir,
Parishon turralar davrinda sargardonlig'im vordur.

Yoshim taxti ravondur, toji zarin shu'layi ohim,
Ko'ringkim, davlati ishq ila na sultonlig'im vordur!

Yumulmaz ashk tug'yonindan onsiz chashmi xunbotim,
Xayoli surati jonona xush hayronlig'im vordur.

Sirishkim ko'r, mani, ey abr, o'zingdan kam xayol etma,
Havoyi ishq ila ming sancha ashkafshonlig'im vordur.

Labing davrında kim inson o'lan jon der anga mutlaq,
Agar obi hayot etsam talab, hayvonlig'im vordur.

Fuzuliy, jomi may tarkin qilib zuhd ila taqvodan,
Qam-u donoya ravshandur bukim, nodonlig'im vordur.

* * *

Har kitobakim labi la'ling hadisın yozalar,
Rishtayı jon birla zavq ahli anı sherozalar.

Bu na sirdur, sirri ishqıng demadan bir kimsaya,
Shahra dushmish "Man sanı sevdım" deyan ovozalar.

Shayxlar mayxonadan yuz do'ndirarlar masjidı,
Betanyqatlarını ko'rkim, do'g'ri yo'ldan ozalar.

Choklar ko'ksında, sonmangkim, ochibdur uyg'i ishq
Ko'ngliming shahrına mehriug kırmaka darvozalar.

Ey Fuzuliy, yor agar javr etsa, andan injıma,
Yor javrı oshıqa har dam muhabbat tozalar.

* * *

Sayr qil, ko'rkim, gulistonıng na ob-u tobi vor,
Har taraf ming sarvi sarsabz-u guli serobi vor.

Panjayı bargi chinor etmiş muhayyo shonalar,
Anglamish go'yoki sunbul kokilıng tobi vor.

Rohat uchun farsh solmiş sabzayı tar gulshana,
Nargısing ko'rmish ko'zin maxmur sonmiş xobi vor.

Topilur har darda, istarsan, gulistonda davo,
Huqqasinda g'unchaning go'yo shifo jullobi vor.

Kuldi gul, ochildi nargis, lola do'ldi joladan,
Ey xush ulkum, ishrat-u aysh etmaka asbobi vor.

G'olib o'lmish xalqa zavqi sayri gulshan, go'yayo
Chekmava xalqi binafsha zulfining qullobi vor.

Gar Fuzuliy mayli gulzor etsa fasli gul n-o'la?
Aysh uchun xunobayi dildan sharobi nobi vor.

* * *

Sarvi ozod qading-la manga yakson ko'rinur,
Naya sargashta o'lan boqsa, xitomon ko'rinur.

Jon ko'rinnmaz desalar tanda, inonmam, nechakim,
Lutfdan har necha boqsam, tarunga jon ko'rinur.

Deram ahvolimu jonona qilam arz, vale
Ko'ra bilmam o'zimi andaki, jonon ko'rinur.

Ey deyan – Sabr qil, oh aylama, yori ko'rajak,
Manga dushvordur ul, gar sanga oson ko'rinur.

So'rdim ahvolimu ishqingda munajjimlardan,
Boqdilar tole uyina, dedilar qon ko'rinur.

Na kamondorsan, ey mahki, otub g'amza o'qin,
Yiqdug'ing saydda ne zaxm, na paykon ko'rinur.

Bir sanam zulfina go'yoki verubdur ko'nglin
Ki, Fuzuliyning ekan holi parishon ko'rinar.

* * *

Suluki faqr atvorim, mazoqi ishq holimdur,
Tajarrud olami saynda olam poymolimdur.

Xayolimda budurkim, bulmisham olamda bir xilqat,
Na olam, xonsi xilqat sondig'im – botil xayolimdur.

Junun fayzi-la ozod o'lmisham qaydi xaloyiqdan,
Kamol-u fazl tarki, rutbavi fazl-u kamolimdur.

Manam sham'i visola yondiran parvonavash vorim,
Fanovi mutlaqim jonon ila bazmi visolimdur.

Tabibo, qilmisham tashxis, dardi ishqdur dardim,
Alomat – ohi sard-u ro'yi, zard-u ashki olimdur.

Havodan mavja kelmish bahri dardam, shohidi holim –
Dili pur izzitirob-u nolayi bee'tidolimdur.

Fuzuliy, olami faqr-u fanoda mun'imu vaqtam,
Diyori maskanat, naqdi qanoat – mulk-u molimdur.

* * *

Shifoyi vasl qadrin hajr ila bemor o'landan so'r,
Zuloli zavq shavqin tashnavi diydor o'landan so'r.

Labing sirtin kelib guftora mandan, o'zgadan so'rma,
Bu pinhon nuktani bir voqifi astor o'landan so'r.

Ko'zi yoshlularing holin na bilsun mardumi g'ofil?
Kavokib sayrini shab to sahar bedor o'landan so'r.

Xabarsiz o'lma fatton ko'zlaring javrin chekanlardan,
Xabarsiz mastlar bedodini hushyor o'landan so'r.

G'amingdan sham'tak yondim, sabodan so'rma ahvolim,
Bu ahvoli shabi hijron manim-la yor o'landan so'r.

Xarobi jomi ishqam, nargisi masting bilur holim,
Xarobot ahlining ahvolini xummor o'landan so'r.

Muhabbat lazzatundan bexabardur zohidi g'ofil,
Fuzuliy, ishq zavqin zavqi ishqj vor o'landan so'r.

* * *

G'am ochildi qcha zulfingdan, balo-vu mehnatim ortar,
Bihamdillohki, umrim uzonur, jam'iyatim ortar.

Demam o'ksuk mani tadrij ila yoqut o'lan toshdan,
Bo'yondiqcha jigar qoni-la qadr-u qiymatim ortar.

Tuto ko'r ko'z yo'lin, ey ashkkim, tamkinim o'ksukdur,
Bu suratxonaning ko'rdikcha naqshin, hayratim ortar.

Marizi dardi ishqam, tarki olamdur murodimkim,
Bu noxush mulkda aylandigimcha zahmatim ortar.

Bukildi qomatim hasrat yukindan, vahki, olamda
Umidim o'ksulib, har lahza yuz ming hasratim ortar.

Na sharbatdur g'amingkim, ichdigimcha o'ksulur sabrim,
Na sehr aylar ruxingkim, boqdig'imcha rag'batim ortar.

Cho'q o'ldiqcha g'am-u dardim, rahi *ishq* ichra xushholam,
Fuzuliy, shod o'lub shukr etmayinmi, ne'matim ortar.

* * *

N-o'la, gar rashki ruxsoring-la bag'ri xo'blaring qondur?
Toshi ta'sir ila la'l aylayan xurshidi raxshondur.

Mujang gar sangdillar ko'nglini olsa, ajab o'lmaz,
Aningtak obnus o'q loyiqi fo'lod paykondur.

Parivashlar dili saxtina dushmish mehri ruxsoring,
Saning aksing olon fo'lod ko'zgular farovondur.

Dahoning durj kim, qaydin chekarlar hur paykarlar,
Parilar to'ati-chun xotami mulki Sulaymondur.

Oting yo'linda xo'blar sursalar yuz n-o'la amring-la?
Malak xayli sujudi Odam etmak nassi Qur'ondur.

Qoti ko'nglina bag'ri toshlaring dushmish g'amu *ishqing*,
Bir o'ddur, *ishqi* dilso'zingki, toshlar ichra pinhon dur.

Kezar ko'yingda har yon cho'q giribon chok gulruxlar,
Bu rang ila, Fuzuliy, ul sari ko' bir gulistondur.

* * *

Sabrim olib falak, manga yuz ming balo verar,
Oz o'lsa bir mato', anga el cho'q baho verar.

Dushdum baloyi ishqqa, xiradmandi asr ekan,
El endi mandan oldig'ı pandin mango verar.

Sonmang ajab, rutab yerina versa la'li tar
Naxliki, qon yoshum anga nash'-u namo verar.

Xoki dardingdur ulki, dun-u kun savob uchun,
Ham oya surma, ham gunasha to'tiyo verar.

Qilmaz qabul surati iqbol bunchakim,
Oyinayi vujudima javring jilo verar.

Nay kibi jismum o'ldi o'qingdan delik-delik,
Dam urdug'imcha yerli yerindan sado verar.

Har dardsizdan umma, Fuzuliy, davoyi dard,
Sabr ayla, kimki dard veribdur, davo verar.

* * *

Azal kotiblari ushshoq baxtin qora yozmishlar,
Bu mazmun ıla xatt ul safhayı ruxsora yozmishlar.

Havosi xoki poying sharhini tahqiq edub mardum,
G'ubor ıla bayozi diydayi xunbora yozmishlar.

Gulistoni sari ko'ying kitobin bob-bob, ey gul,
Xati rayhon ıla jadval chekib, gulzora yozmishlar.

Ikki satr aylayub ul iki maygun la'llar vasfin,
Ko'tarlar har birin bir chashmu gavharbora yozmishlar.

Kirib butxonaya qilsang takallum, jon bo'lar, shaksiz,
Musavvirilar na suratkim, dar-u devora yozmishlar.

Muharrirlar yozandayi har kuma olamda bir ro'zi,
Manga har kun dili sadporadan bir pora yozmishlar.

Yozanda Vomiq-u Farhod-u Majnun vasfin ahli dard
Fuzuliy odini, ko'rdim, sari tummora yozmishlar.

* * *

Ey jahon diya ko'zim, bunchaki cho'q yoshing vor,
Oz ko'rubsan iy kun, vah, na yomon boshing vor?

Vor ruxsorima xunoba chekan mujgonim,
Qil qalam kibiki, naqsh etmaya naqqoshing vor.

Shavqi na'lim o'da solur, nechakim qarshimda
Otashin tal'at ilan zulf-u ko'zing-qoshing vor.

La'li koni kibi gar ko'ksimi chok aylaylar,
Anda xunoba ilan rangli cho'q toshing vor.

Rohi ishq ichra, Fuzuliy, dema tanho yururam
Ki, ey xabarsiz, g'am-u mehnat kibi yo'ldoshing vor.

ج (ZE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Topdi ko'yingda davo dardi dili bemorimiz,
San og'osan, biz quluz, ko'yingdadur tymorimiz⁴⁴.

⁴⁴ Tymorimiz – 1) harakatimiz, xizmatimiz, qayg'urishimiz. 2) bu o'rinda: ha-yotimiz, yashashimiz, sog'ligimiz, davoyimiz.

Zohido, ko'r siyna chokin shu'lasin, bizdan saqin,
Bir o'chog'iz bizki, so'zondur dar-u devonimiz.

N-o'la gar o'lduysa fonuy Ko'hkan, man boqiyam,
Ishqa bizdandur baqo, yo'qdur yo'q o'lmoq vorimiz⁴⁵.

Gulshani g'am naxliyiz, parvarda obi diydadan,
Dog'lar – barg, ohi otashborimizdur borimiz.

Ahli tarkin quliyiz, uldur biza jondan aziz,
Yusuf esa xudfurush, oning-la yo'q bozorimiz.

Ashkimiz girdobi oliy, umrimiz bunyodi past,
Ko'r na olchoq turlik ila chizkinur⁴⁶ pargonimiz.

Ey Fuzuliy, javri yor-u ta'nayi ag'yordan
Vor yuz ming g'am, bu ham bir g'amki, yo'q g'amxonimiz.

* * *

Xam qad iyla og'laram ul turrayi tarrorsiz,
Garchi derlar: changdan chiqmaz tarannum torsiz.

Siynayi chokimdan o'ksuk etma tiri g'amzari,
Ey guli ra'no, bilursankim, gul o'lmas xorsiz.

Soqlamazdim novaking, ko'zda balosin chekmasam,
Beslamasdim⁴⁷ suv verib ul naxli, o'lsa borsiz.

⁴⁵ Ko'hkan, ya'ni Farhod fonuy bo'lib o'tib ketgan bo'lsa, nima bo'libdi? Men boqiydirman. Ishq biz tufayli boqiy – abadiydir. Bizning borimizning yo'q bo'lishi yo'qdir.

⁴⁶ Chizkinur – aylanur.

⁴⁷ Beslamasdim – parvarish qilmas edim, boqmas edim.

Yo'l ozorsan zulmati hayratda, ey dil, voqif o'l,
Zinhor ul ko'ya borma ohi otashborsiz.

Girvayı zor ila xushholamki, bahri ishqda
Ashksiz ko'z bir sadafdur lu'lu'yi shahvorsiz.

Jona ozori xadanging xush kelur, ey qoshi yoy,
Bir siforish qilki, bizdan o'tmasin ozorsiz.

Zuhddan kechmaz, Fuzuliy, aylamas tarki niyo,
Pand cho'q verdim, eshitmaz, orsizdur, orsiz.

* * *

Tariyqi faqr tutsam, tab' tobe', nafs rom o'lmas,
G'ino qilsam talab, asbobi jam'iyat tamom o'lmas.

Dahoningdan asar ko'rmam, miyoningdan nishon, vahkim,
Mani nokoma umrimdan muyassar hech kom o'lmas.

Muqimi ko'yi dard aylar manı ohi jigarso'zim,
Bu ohangi malol afzoya bundan yak maqom o'lmas.

Muridi soqiyamkim, lutfi ahli zavqa doimdur,
Na hosil ahli zuhding shafqatındankim, mudom o'lmas.

Dedim: "Ushshoqa javr etma"; dedi ul xo'blar shohi:
"Siyosat o'lmayincha ishq mulkında nizom o'lmas".

Labingdan qatra-qatra qon ichar ko'nglim karohatsiz,
Shakardan o'lijoq may qatrası go'yo harom o'lmas.

Fuzuliyini malomat aylayan bedard bilmazmi
Kı, bozori junun rasvolarında nang-u⁴⁸ nom⁴⁹ o'lmaz.

* * *

Olam o'ldi shod sandan, man asiri g'am hanuz,
Olam etdi tarki g'am, manda g'ami olam hanuz.

Jon bag'ishlardı labing izhori guftor aylayub,
Urmadan Iyso labi jonbaxshlikdan dam hanuz.

Sajdagoh etmişdi ishq ahli qoshing mehrobini,
Qilmadan xayli maloik sajdayı Odam hanuz.

Jona darding, jisma paykonung ravon etmişdi hukm,
Jism ila jon irtiboti o'lmadan mahkam hanuz.

Ashk sarf aylar falakdan kom hosil qilmag'a,
Bu guhar qadri bilmaz diydayı purnam hanuz.

Pardayı chashmum maqom etmişdi bir tarsobacha⁵⁰,
O'lmadan mahdi Masiho domanı Maryam hanuz.

Ey Fuzuliy, ayladi har darda darmon ul tabib,
Bir manım zaxmımdur anjaq bulmayan⁵¹ marham hanuz.

* * *

G'amza paykonin ko'zing man muftalodan soqlamaz,
Sarf edar ahli nazar naqdin, gadodan soqlamaz.

⁴⁸ Nang - or, uyat, nomus.

⁴⁹ Nom - bu o'rinda shuhrat ishtyoqi, nom qozonish istagi.

⁵⁰ Tarsobacha - nasroniy bolasi, tasavvufda «ma no olamuda solikning qalibga g'aybdan kelgan ilhom» ma'nosidadir.

⁵¹ Bulmayan - topmagan.

Dil nadur yonimda, chun qilmaz mani g'amdan xalos,
Chekmam ul ta'viz borinkim, balodan soqlamaz.

Jona jismim ul xadangı g'amzadan o'lmaz panoh,
Hech javshan kimsani tiyri qazodan soqlamaz.

Ishqdan bir dam tani so'zoru dur etmaz falak,
Vah, necha fonusdur, sham'i havodan soqlamaz.

Olamı shaydo qilur, gar o'lsa ko'zdan ham nihon,
Bir parivashkim, sanı zulfin sabodan soqlamaz.

Aylaram bexud fig'on, ko'rdikcha ko'ying itlarin,
Oshino rozi nihonın oshinodan soqlamaz.

Besabab sonmang Fuzuliyning malomat chekdigin,
Bexabardur, mashrabin ahli riyodan soqlamaz.

* * *

Rozi ishqing soqlaram eldan nihon, ey sarvi noz,
Ketsa boshim sham'tak, mumkin dagil ifshoyi roz.

Xo'blar mehrobi abrusina mayl etmaz faqih,
O'lsa kofirdur, musulmonlar, anga qilmang namoz.

Kimsa ul badxo'ya izhor eda bilmaz holimu,
Ey surudi nola, Tangri-chun san o'lg'il chorasoz.

Qolabim ko'rmish tihi, to'kmak dilar bir toza ruh,
Barqi ohimkim kelan paykonınga vermush gudoz.

Xo‘b suratlardan, ey nosih, manı man‘ etmakim,
Partavı anvorı xurshidi haqiqatdur majoz.

Man xud o‘ldim, ey turobımdan o‘lan sog‘ar, mudom
Rındlar bazmın kezib, bir-bir yetur mandan niyoz.

Ey Fuzuliy, qolmısham hayratda, bilmam, naylayım,
Davr – zolım, baxt – nufarjom, talab cho‘q, umr oz.

* * *

Fig‘onkım, bag‘rımıng ul lolarux qon o‘ldug‘ın bilmaz,
Jigar pargolasında dog‘ı pinhon o‘ldug‘ın bilmaz.

Habıbm ko‘nglimi jam‘ aylamaz ruxsori davrında,
Magar zulfi kibi holim panıshon o‘ldug‘ın bilmaz.

Qilur taqsir edub, bir lutf har dam ko‘nglim olmoqdan,
Vafo rasmın sonur dushvor, oson o‘ldug‘ın bilmaz.

Go‘zallar davlatı vaslin bulıb, mag‘rur o‘lan oshiq,
Nishoti vaslda anduhı hijron o‘ldug‘ın bilmaz.

Dılı sadporadan bedod kesmaz g‘amzayı mastıng,
Na g‘ofil podishohdur, mulk vayron o‘ldug‘ın bilmaz.

Sonur zohid o‘zın holi xayolingdan, g‘alatdur bu,
Bu hayron o‘ldug‘ındandurki, hayron o‘ldug‘ın bilmaz.

Fuzuliy xastaya dushman so‘zi-la do‘st javr aylar,
Zihi soda, mu‘oriz qavli bo‘hton o‘ldug‘ın bilmaz.

* * *

Ko'ngulda ming g'amim vordurki, pinhon aylamak o'lmaz,
Bu ham bir g'amki, el ta'nundan afg'on aylamak o'lmaz.

Na mushkul dard o'lursa, bulunur⁵² olamda darmoni,
Na mushkul dard emush ishqingki, darmon aylamak o'lmaz.

Fano mulkina cho'q azm etma, ey dil, chekma zahmatkim,
Bu tadbir ila daf'i dardi hijron aylamak o'lmaz.

Saqin, ko'nglim yiqarsan, panddan dam urma, ey nosih,
Havoyi nafs ila bir mulki vayron aylamak o'lmaz.

Dahoning uzra la'ling istamush dil, daf'i mushkuldur,
Ko'rinmaz hech jurmi, yo'q yera qon aylamak o'lmaz.

Duolar aylaram, mandan yana bir dam guzor etmaz,
Na chora, sehr ila sarvi xironon aylamak o'lmaz.

Fuzuliy, olami qayd ichra san dam urma ishqingdan,
Kamoli jahl ila da'voyi irfon aylamak o'lmaz.

* * *

Tashnavi jomi visoling obi hayvon istamaz,
Moili mo'ri xating mulki Sulaymon istamaz.

Zulmati zulfing giriftori dam urmaz nurdan,
Tolibi sham'i ruxing xurshidi raxshon istamaz.

Aylamaz mayli behisht aftodayi xoki darin,
Sokini kunji g'aming sayri guliston istamaz.

⁵²Bulunur – topilur.

Javrdan oh etma, ey oshiqki, aynu lutfdur,
Do'st asbobi kamoli husna nuqson istamaz.

Ishqdan vahm etmasin oshiq, yiqar ko'nglim deyub,
Hech sultonam deyan mulkini vayron istamaz.

Oshiq esang rind-u rasvolidan ikroh etmakim,
Ishq sirrin iqtizoyi davr pinhon istamaz.

Ey Fuzuliy, muttasil davron muxolifdur manga,
G'olibu, arbobi iste'dodi davron istamaz.

* * *

Xalqa og'zing sirrini har dam qilur izhor so'z,
Bu na sirdurkim, o'lur har lahza yo'qdan vor so'z.

Orturan so'z qadrini siddiq ila qadrin orttirur
Kim, na miqdor o'lsa, ahlin aylar ul miqdor so'z.

Ver so'za ihyoki, tutduqcha sani xobi ajal,
Eda har soat sanu ul uyqudan bedor so'z.

Bir nigori anbarin xatdur, ko'ngullar olmag'a,
Go'starur har dam niqobi g'aybdan ruxsor so'z.

Xozini ganjiniyi asrordur, har dam chekar
Rishtayi izhora ming-ming gavhari asror so'z.

O'lmayan g'avvosi bahri ma'nfat, orif dagil
Kim, sadaf – tarkibi tandur, lu'lu'yi shahvor – so'z.

Gar cho'q istarsan, Fuzuliy, izzating oz et so'zi
Kim, cho'q o'lmoqdan qilubdur cho'q azizi xor so'z.

***

Ko'hkandan³³ ko'rinur ko'hda osor hanuz,
Ul na bengzar manga? Oning asari vor hanuz.

Chekdi Majnun oyog'in bodiyadan, lek verar
Qonli gullar oyog'indan chekilar xor hanuz.

Vodiyi ishqda savdo ila sargashta edim,
Kelmadan gardisha bu gunbadi davvor hanuz.

Nuqtayi xolina bog'lanmish edi jon-u ko'ngul,
Kezmadan doirayi davrda pargor hanuz.

Moha chekdim shabi hijron alami shu'layi oh,
Ohkim, o'lmadi ul moh xabardor hanuz.

Nolayi zorim ila xalqa harom o'ldi yuqu,
Qora baxtim yuqudan o'lmadi bedor hanuz.

Marhamu vasli ila buldi hama darda davo,
Bu Fuzuliy alami hajr ila bemor hanuz.

س (SIN) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Dahr bir manzil, xaloyiq kurvoni besh emas,
So'z hama afsona, el afsonaxoni besh emas.

³³ «Ko'hkandan» dan murod hamma joyda Besutan tog'ini qazuvchi Farhoddir.

Tarkı fikri dunya-vu savdoyı uqbo aylakim,
Dunya-vu uqbo xayoli-yu gumoni besh emas.

Ahli hashmat kisvatın zarbaft edar, bilmazkim ul,
Bog'ı jam'iyat bahorına xazonı besh emas.

Gar tavonolig' so'zın so'ylar, hulul etgach qazo,
Har kırı ko'rsang tavono – notavoni besh emas.

Aylayub mehnat zamonında damodam iztirob,
Istama rohatki, rohat ham zamoni besh emas.

Umr naqdin sud savdosında zoye qilmakim,
Ulkım, oding sud qilmishsan, ziyoni besh emas.

E'tibor, ey dil, Fuzulıydan keturkim, ul faqir,
Bedil-u bechora-yu bexonumoni besh emas.

* * *

Ko'z yoshimdan so'zi pınhonım edar orif qiyos,
Bexabar ta'siri anjumdan dagil axtarshunos.

Qondururkim, dam-badam ko'zdan ınub, o'rtar tanım,
Dashti g'am Majnuniyam, man qayda-yu, qayda libos?

Xishtlartak bir-biri uzra jigar pargolasın,
Ko'z yig'ib solmısh hubobı xun binosi-chun asos.

Ey sabo, jo'lida mo' boshında Majnuning saqın
Betakalluf kezmakım, Layli evidur ul palos.

Lahza-lahza xam qadim paykoning istar, yo qilur
Zarra-zarra mohi nav xurshiddan nur iqtubos.

Tiyg'i g'amzang o'yla burrondurki, jallodi ajal
To'ksa qon, ta'jil uchun tiyg'ingdan aylar iltimos.

Ey Fuzuliy, zahri qahri-la do'ludur tosi charx,
Chekmaz oning qahrini har kim, chekar bir do'l-u tos⁵⁴.

ش (SHIN) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Ey xush ul mastki bilmaz g'ami olam na emish,
Na chekar olam uchun g'am, na bilur g'am na emish.

Bir pari silsilayi ishqina dushdum nogah,
Shimdi bildim sababi xilqati Odam na emish.

Voiz avsofi jahannam qilur, ey ahli vara,
Vor aning majlisina, ko'rki, jahannam na emish.

O'qi ko'ksimdan o'tib, qolmish edi paykonu,
Oh, bildim sababi ohi damodam na emish.

Ey Fuzuliy, mazayi soqiyi sahbo bilding,
Tavba qil, to bilasan zarq-u riyo ham na emish.

⁵⁴ Do'l-u tos – kosasi, qadahi to'la kishi. Ma'nosi: «Ey Fuzuliy, charxning – falakning kosasi (piyolasi, qadahi) zahning qahri bilan to'ladir. Bu zahning qahrini har kim torta olmaydi, faqat ishq sharabi bilan kosasi (qadahi) to'la bo'lgan oshiq kishi tortadi».

* * *

Bilmaz edim, bilmak og'zin sirrini dushvor emish,
Og'zini derlardi yo'q, dediklarincha vor emish.

O'jz o'lmish yiqmog'a ohi-la ko'hi Ko'hkan,
Naylasin miskin, aning ishq'i ham ul miqdor emish.

Tosha chekmish xalq uchun Farhod Shirin suratin,
Arz qilmish xalqa mahbubin, ajab beor emish.

Ka'ba chromina zohid, dedilar, bel bog'ladi,
Ayladim tahqiq, aning bog'landig'i zunnor emish.

Umrulardur, aylaram ahvoli dunyo imtihon,
Naqdi umr-u hosili dunyo – hamon bir yor emish.

Zavqi diydori-la dildoring yo'q etdim vonmi,
Davlati boqiyki derlar, davlati diydor emish.

Dun Fuzuliy orazin ko'rgach, ravon topshirdi jon,
Lof edib derdiki, jonim vor, amonatdor emish.

* * *

Dilki, sarmanzili ul zulfi parishon o'lmish,
N-o'la jurmuki, osilmog'ina farmon o'lmish.

Shohsan mulki malohatda, sanga qullar cho'q,
Biri uldurki, borib Misrda sulton o'lmish.

Rahm edib, oshiqing'i Hashr kuni yoqmayalar
Ki, bu dunyoda asiri g'amni hijron o'lmish.

Dedilar: g'am ketarar boda, ko'p ichdim, sansiz
G'ami hijrona mufid o'lmadi, ul qon o'lmish.

Bog'boni chamanı dahra xayoli dahaning –
Sababi tarbiyati g'unchayi xandon o'lmish.

Odam avval sari ko'ying verib, olmiş jannat,
Eshidib ta'ni malak, so'ngra pushaymon o'lmish.

Ey Fuzuliy, manim ahvolima bir voqif yo'q,
Bo'ylakim, olam aning husnina hayron o'lmish.

* * *

Toki toqi zarnigorin charx vayron aylamish,
Xishti zarrinun sabo farshi guliston aylamish.

Kotibi taqdir xatti sabza tahrir etmaka
Lavh gulzori xazon bargi zarafshon aylamish.

Qat' edub fasli xazon obi ravon sherozasin,
Nusxayi gulzoring avroqin parishon aylamish.

Davr javrin ko'rki, nuzhatgohi ahli zavq ekan,
Jo'ybori gulshani zanjiri zindon aylamish.

Aylamish tadbiri tashvishi xazon toroijining,
Lola rangin raxtini dog' ichra pinhon aylamish.

Ro'zgorin tiyra, baxtin qora, nutqin lol edib,
Motami gul bulbuli zog' ila yakson aylamish.

Ey Fuzuliy, dahr holin shoxi guldan qil qiyos
Kim, verub avval tajammul, so'ngra uryon aylamish.

ص (SOD) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZAL

***

Zihi, javohuri ehsoni oma ma'dani xos,
Duri shafokat uchun bahri rahmata g'avvos.

Yetib huzuriga me'roj vaqti qilmishlar,
Qamar husuli muassir, Suhayl kasbi xavos.

Falak ham ul kecha bulmish safo ki, so'fitak
Qaror tutmayub, o'lmish u bazmda raqqos.

Rahi mutobaatingdur tariyqi favz-u najot,
Havoyi marhamatingdur umidi xayr-u xalos.

Tafoxur ayla, Fuzuliykim, andan o'zga dagil,
Sanga zamonada naqshi sahifayi ixlos.

ص (ZOD) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Xalqa xo'blardan visoli rohatafzodur g'araz,
Oshiqqa anjaq tasarrufsiz tomoshodur g'araz.

Zohido, tark etma shohidlar visoli rohatin,
Gar ibodatdan hamin g'ulmon-u hurodur g'araz.

Hur-u Kavsardanki, derlar, Ravzayi Rizvonda vor,
Soqiyi gulchehra-vu jomi musaffodur g'araz.

Zavqsiz lozim chiqar dunyodan ul dunyoparast
Kim, anga dunyodan anjaq zavqi dunyodur g'araz.

Rohat o'lsaydi g'araz, dunyoda faqr istardi xalq,
G'olibokim, xalqa bir behuda g'avg'odur g'araz.

Orif o'l, savdoyi ishq inkorin etma, ey hakim
Kim, vujudi xalqdan anjaq bu savdodur g'araz.

Qil, Fuzuliy, tarki ibromi takallumkim, yetar
Surati holing, gar izhon tamannodur g'araz.

* * *

Qil, sabo, ko'nglim parishon o'ldug'in jonona arz,
Surati holin bu vayron mulking et sultona arz.

Darham⁵⁵ o'lmish sunbuling, go'yoki qilmushdur anga
Mo'-bamo' holi dilim, dillar uzodub shona arz.

Tanda jonim bir parningdur amonat soqlaram,
Ul zamondankim amonat qildilar insona arz⁵⁶.

⁵⁵ Darham – 1) chatishgan, chirmashgan; 2) to'plangan, birga, ketma-ket.

⁵⁶ Ahzob surasi, 72-oyatigaishora, ma'nosi: «Darhaqiqat, Biz omonatni (buyruq va taqiqarni) osmonlarga, yerga va tog'larga arz (va taklif) etdik, ular uni ko'tarishdan chekindilar va undan (u keltiradigan mas'uliyatdan) qo'rqdilar. Va inson uni ko'tardi. (Agar uning talabi adosidan chekansa,) darhaqiqat, u o'ta zilim va nodon(demak)dir».

Xalq kufri ahlina iymon arz edar, man dam-badam
Kufri zulfiing aylaram ko'ksimdagi iymona arz⁵⁷.

Surati bejon ila jannat to'lar butxonatak,
Qilsalar jannatda tasvirin chekib g'ulmona arz.

Mun'imung arzi tajammuldur ishi faqr ahlina,
N-o'la, gar dil qilsa har dam dardi ishqing jona arz?

Ey Fuzuliy, bo'yla pırnhon tutma ashki olingi,
Ayla har rang ıylakim, vor ul xandona arz⁵⁸.

ب (TO) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZAL

* * *

Qilmag'il mahkam, ko'ngul, dunyoya aqdi irtubot,
San bir ovara musofirsan, bu – bir vayron rabot.

Bu chamanda g'unchalar, gullar ko'ran orif bilur
Kim, sabot ustında qolmaz hech qabz-u inbisot⁵⁹.

Ahli ırfondur jahon kayfiyatın tahqiq edan
Kim, nıshotından bo'lur yuz g'am, g'amından yuz nıshot.

Ishq davronı manga topshirdi Majnun navbatın,
Xoli o'lmaz naqshı arbobi vafodan bu bisot.

⁵⁷ Kufri vahdatni yopib, berkitib turgan narsadir. Bu o'rında «kufri zulfi»dan murod yuzni berkitib turgan sochdir.

⁵⁸ Boshqa nusxada: «yor o'l julu xandona arz».

⁵⁹ Ma'nosi: «Hech bir qabz-u inbisot – hech bir ushlar, tutamlash ham, hech bir shodlik, xursandlik, yozulish ham sobit qolguvchi emasdir».

Har yetan mahro'ya⁶⁰ sarf etma, Fuzuliy, umringi,
Bevafolardan hazar qil, tut tariyqi ehtiyot⁶¹.

ظ (ZO) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZAL

* * *

Durjdur la'li ravonbaxshing, durj shahvor lafz,
Durjdan durlar to'karsan, aylasang izhor lafz.

O'yla og'zing tangdurkim, so'ylashur soat sanga,
Garchi nozikdur, verur albatta bir ozor lafz.

Yetmak o'lmaz lafzi jonbaxshing-la og'zing sirtina,
Vahydur go'yo bukim, mutlaq og'iz yo'q, vor lafz.

Necha la'ling kech kelur guftora, go'yokim bilur,
Man kibi ul la'ldan ayrilmog'i dushvor lafz.

G'uncha la'linga latofatdan dam urmish, bilmazam,
Naylar izhor aylagach ul la'li gavharvor lafz.

Ey Fuzuliy, istaram dildor holim so'rtmagay,
Rashkdankim, topmagay vasli labi dildor lafz.

⁶⁰ Boshqa nusxada: «Har ko'ran mahro'ya».

⁶¹ Nusxalarda bu bayt qoidinb ketilgan. G'azal tugat bo'lishi uchun ilova etildi (M.K.).

ع (AYN) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Oftobi tal'ating tutduqcha avji irtifo,
Qatli ahli ishqqa tiyg'i g'amzadur andan shuo.

Dasht tutmoq odatin qo'ymishdi Majnun ishqda,
Shuhrayi shahr o'lmog'in rasmin man etdim ixtiro.

Zarq daryosinda bir xoshokdurkim, aylanur
So'fiyi shayyodkim, davron tutib aylar samo.

Kechdigim dunyo-vu uqbodan saning-chun o'ldi fosh,
To'g'ri derlar: «Kulli sirtin javazal-isnayni – sho'»⁶².

Ul buti sarkash kelur, solmish jamolindan niqob,
Ey salomat – al-firoq, ey aql-u iymon – al-vido'.

Jon-u dil bir umrdur, tiyg'ing-chun aylarlar jadal,
Kirmadan tiyg'ing saning o'rtoya, qat o'lmaz nizo.

Ey Fuzuliy, oxirat mulkina lozimdur safar,
Bo'yla forig' kezma, taqvodan muhayyo qil mato.

* * *

Yor vaslin istayan kesmak kerak jondan tama',
Har kishukim vasli yor istar, kesing ondan tama',

⁶² Hadisi shartif, ma'nosi. «Har qanday sir ikki (tish) orasidan o'tsa, yoyiladi, tarqaladi».

Orzuyi vasli jonon jona ofatdur, ko'ngul,
Yo taalluq jondan uz, yo vasli jonondan tama'.

Chun manga bir zarra yo'q tobi tamoshoyi jamol,
Man kimam, vasl etmak ul xurshidi raxshondan tama'.

Oshiq uldurkim, tamannoyi baloyi hajr eda,
Yo'qsa, cho'qdur meht edan ul mohi tobondan tama'.

Rishtayi tuli amal domi balodur, naylayim?
Uzmak o'lmaz ul sari zulfi parishondan tama'.

Orazin ko'rmak hayotim toza aylar, vah, na ayb,
Gar gado vajhi maoshin qilsa sultondan tama'?

Muttasil xirmon qilur hosil tamadan ahli hirs
Turtakim, ortar anga keldikcha hirmondan tama'.

Istar o'lsang hayrat-u hirmona har dam dushmamak,
Kes, Fuzuliy, dahrdan ummid-u davrondan tama'.

ع (G'AYN) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Kel, ey rohat sonan asbob jam'in, qilma nodonlig',
Tariyqi faqr tutkim, faqr emish olamda sultonlig'.

Murod ar saltanatdan komi dildur, nafsa tobesan,
Na hosil, saltanat odi-la qilmoq banda-farmonlig'.

Parishonliqdan, ey ahli jahon, siz jam eding xour
Ki, man jam ayladim har qayda vordir bir parishonlig'.

Na toledur bukim, olamda og'oz etmadim bir ish
Kim, ul ishdan saranjom etmadim hosil pushaymonlig'.

Manga zulmi sarih ul kofir aylar, kimsa man' etmaz,
Fuzuliy, kufr o'lurmi, gar desam yo'qdur musulmonlig'?

* * *

Aysh uchun bir turfa manzildur bahor ayyomi bog',
Anda tutsun g'unchavash, har kimki aysh istar, o'tog'.

G'unchalar ochildi, sayri bog' eding, ey ahli dil
Kim, ko'rub gullar, ko'ngullar ochilan chog'dur bu chog'.

Sandan, ey bulbul, fuzundur manda mehnat fasli gul,
Sansan-u ming toza gul, holo, man-u ming toza dog'.

Bog'a sarvim keldigin bilmish sahardan shoxi gul,
Ravshan etmish rahguzori uzra har yon ming chirog'.

Cheksalar zanjir ila gulzora, ketmamkim, manga
Sunbuli zulfing firoqindan mushavvashdur dimog'.

Mavsumi guldur, vale ketmam chaman sayrinakim,
Ravzayi ko'ying manga ul sayrdan vermish farog'.

Mahram o'lmaz rindlar bazmuna may no'sh etmayan,
Ey Fuzuliy, chek oyoq ul bazmdan, yo chek ayog'⁶³.

⁶³ Ma'nosi: «U bazmdan yo oyog'ingni torti, yo ayog', ya'ni kosa (sharob) torti»

ف (FE) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Ey xadangi g'amingga siynayi ahbob hadaf,
Muntazir xanjari mujgoninga jonlar saf-saf.

Xoki dargohinga har subh surar kun yuzini,
G'olibo, andan anga hosil o'lubdur bu sharaf.

Hosha lillohki, bu devonayi shavqi xatinga
Sababi qayd o'la zanjiri suturi Mus'haf.

Soldi daryoya sabo xanjari g'amzang vahmin
Ki, chiqormoya daxi gavhari nosufta sadaf.

Ey ko'ngul, olama aldanma, sanga rang verur,
Xokdurkim, anı gah la'l qilur, goh xazaf⁶⁴.

Bazmi Jamshid fano bo'lmoq ila bildimkim,
Davr javrından emish nolayı nay, navhayı daf'.

Ey Fuzuliy, talabi rutbavi irfon ayla,
Jahl ila hosili avqoti sharf etna talaf.

* * *

Mehnatı ishq, ey dil, osondur deyub cho'q urma lof,
Ishq bir yukdurki, xam bo'lmish aning ostında Qof⁶⁵.

⁶⁴ Xazaf – sopol.

⁶⁵ Ikki ma'noda: ham «qof» harfi, ham Qof tog'i ma'nosida.

O'lma xoli durdkashlar suhbatından, ey ko'ngul,
Gar tilarsang edasan oynayı idrokı sof.

Subhdam zulfing dog'it yo shom arzi oraz et,
Qo'yma subh-u shom orosında tariyqi ixtilof.

Rashkı ruxsoring dili xurshida solmiş ıztirob,
G'ayrati qadding mızoıı sham'a vermish inhirof.

Xoki ko'ying Ka'baya nisbat qilan bilmazmikim,
Bunda – har dam, anda – bir navbat o'lur vojıb tavof.

Vahmım andandurki, mumkin o'lmaya g'amdan najot.
Fariı-i-llohumma g'ammıy, najjiniy mimmo naxof⁶⁶.

Ey Fuzuliy, zohıd ar da'voyi aql aylar, na sud,
Naf'i zavqi ishqdur jahlina ayni e'trof.

ق (QOF) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

O'lur ruxsoringa kun, la'linga gulbargı tar oshiq,
Sanga eksik degil, ko'kdan yog'ar, yerdan bitar oshiq.

Manga maqsud tarki ishq edi, vahkim, mahi husning
O'lub kun-kundan afzun, qildi kun-kundan batar oshiq.

Tamoshoyi jamolingdan nazar ahlini man etma,

Na sud ul xo'b yuzdankim, anga qilmaz nazar oshiq.

⁶⁶ Yo Allohım! Mendan g'amrı ketkaz, menga qo'rtqan narsamızdan (Qiyomatdan) najot ber!

Chamanda poybo'singdan o'lubdur sabzalar xurram,
Hamon bir sabzacha o'lmog'a olamda netar oshiq?

Qilursan ming jigar qon, har yonga boqdiqcha, ey zolim,
Na boqmoqdur bu, har dam qaydan olsin bir jigar oshiq?

Qitirsan ahli ishq, tutolim, kimsa eling tutmaz,
Na ishdur bu, kerakmazmi sanga, ey siymbar, oshiq?

Na parvona chidar bir shu'laya, na sham' bir oha,
Fuzuliy, sonmakim, bengzar sanga olamda har oshiq.

* * *

Tobi xurshid mahi ro'yinga vermish ravnaq,
Toki zebo xat uchun o'la bu tazhibi varaq.

Aksi qadding-la ko'ran doirayi oyinayi
Der: mahi badrdur – angushti nubuvvatdan shaq⁶⁷.

Sanga gulshanda nisor etmak uchun har nargis
Keturubdur bosha oltun do'l-u bir siym tabaq.

Har sanam mus'hafi husni Haqa bir oyatdur,
Maktabi ishqda har dil anga bir tifli sabaq.

⁶⁷ «Shaqqol-qaman» oyati va hazrati Payg'ambar alayhissalomning barmoq ishoratlar bilan oynung yonilish voqeasiga ishora qilinmoqda. Qamar surasi, 1-oyati ma'nosi: «(Qiyomat) soat(i) yaqinlashdi va oy yonldi (va birlashdi). Makka aholisi ham guvoh bo'lgan oynung ikkiga bo'linish mo'jizasi Imom Buxoriy va Imom Muslim «Sahih»larida rivoyat qilingan. Ibn Kasir tafsirida hodisaning Payg'ambar sollallohu alayhi va sallam davrlarida yuz bergani sahiih sanad va mutavotir hadislar bilan naql qilinadi. «Tarix»da esa: «Shunday hodisa bo'lgari haqida iimo voqe bo'lgan», – deydi.

Sanga oshiqlik'imuzdur, biza burhoni junun⁶⁸,
Husna aql ahli muqayyad o'la bilmaz mutlaq.

Rasmdur oshiqqa kelmak qoshi yoylardan oh,
Ishq paydo o'lali bo'yla qurulmish bu nasaq.

Shohdur husn bisotında bu kun ul gulrux,
Ey Fuzuliy, mani ovora surulmish baydaq⁶⁹.

ک (KOF-GOF) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Ey firoqi labi jonon, jigarim xun etding,
Chehrayi zardimi xunob ila gulgun etding.

Jigarim qonini ko'z yoshina to'kding, ey dil,
Vora-vora ani Qulzum⁷⁰, buni Jayhun etding.

Necha husn ila sani Layliya nisbat qilayim?
Bilmayub qadrimı, tarki mani Majnun etding.

So'yladingkim, tutaram shod ko'ngullarda maqom,
Shod ekan, bu so'z ila ko'nglimi mahzun etding.

Ahd qildimki, jafu kesmayasan oshiqdan,
Oshiqi va'dayi ehson ila mamnun etding.

⁶⁸ Boshqa nusxada: «Oshiq o'lmoq sanga basdur biza, burhoni junun»...

⁶⁹ Baydaq – piyoda, shohmotning pivoda donasi.

⁷⁰ Qulzum – 1) Qizil dengiz; 2) umuman, dengiz.

Jur'a-jur'a may ichib, zebi jamol ortturding,
Zarra-zarra ko'ziming nurini afzun etding.

Ey Fuzuliy, oqitib seli sirishk, og'layali,
Ishq ahlina fig'on etmagi qonun etding.

* * *

Qildi zulfingtak parishon holimi xoling sening,
Bir kun, ey bedard, so'rmazsan: "Nadur holing sening?"

Ketdi boshingdan, ko'ngul, ul sarv qadding soyasi,
Og'lakim, idbora tabdil o'ldi iqboling sening.

Ziynat uchun jism devonnda etmazdim yering,
Chekmasaydi ishq lavhi jona timsoling sening.

Tez chekmazsan jafo uyg'in mani o'ldirmaka,
O'ldirar oxir mani bir kun bu chmoling sening.

G'arqi xunobi jigat qilmish ko'zim mardumlarin
Orzuyi xoli mushkin-u ruxi oling sening.

Domgohi ishqdan tut bir kanor, ey murg'i dil,
Sinmadan sangi malomatdan par-u boling sening.

Soyadek cho'qdan Fuzuliy xoki ko'ying yaslanur,
Budur ummidiki, bir kun o'la pomoling sening.

* * *

Ey mah, manim-la do'stlarim dushman aylading,
Dushman ham aylamaz bu ishikim, san aylading.

Paykonlaring-la do'ldi tanim, ofarin sanga,
Bedod chekmaya tanimni ohan aylading.

Tahsin sangaki, ko'nglim uyin tıyra qo'ymading,
Har zaxmi novaking anga bir ravzan aylading.

O'lsun ziyoda rif'ating, ey ohi otashun,
Mehnatsaromizi bu kecha ravshan aylading.

O'ksulmasin tarovating, ey ashki lolagun,
Gul-gul tomib, maqomimizi gulshan aylading.

Jon chiqsa, manzil etmaga ev tut hubobdan,
Ey ko'z yoshika, qasdi binoyi tan aylading.

Mumkin dagil, Fuzuliy, jahonda iqomating,
Behuda san bu marhalada maskan aylading.

* * *

Sham'i ro'ying oftobi olamorodur saning,
Nuri Haq xurshidi ruxsoringda paydodur saning.

Sansan ul javharki, durji mumkinot ichra bu kun
Mumkin o'lon aybdan zoting mubarrodur saning.

Jon verar la'ling tamannosında ming obi hayot,
Fayzinga labtashna yuz Xizr-u Masihodur saning.

Sarv-u gul nazzorasın naylar sanga hayron o'lon
Kim, qading sarv-u ruxing gulbargi ra'nodur saning.

Rozi ishqing xalqdan qilmoq nihon mumkin dagil,
Oshiqing ul vajhdan olamda rasvodur saning.

Qildi shavqing ashk g'avvosi ko'zim mardumlarin,
Ey durı tar, manziling go'yo bu daryodur saning.

Jumla ofoq ahldan chekmish taalluq domanin,
To Fuzuliy xastaya vasling tamannodur saning.

* * *

Jon verur royihayi turbatı poking, ey tok,
Navvarallohu lakal-arza, saqallohu sarok⁷¹.

Hurmat etding maya, ta'zim ila tutding, soqiy,
Azzamallohu lak ajra, alallohu jazok⁷².

Sari ko'yingda g'arbiz, biza bir muris yo'q,
Tola mo onasana-l-qalb-u jaalnoh-u fidok⁷³.

Safhayı dilda bo'linmaz asari surati g'ayr,
Hına mo halla, nafal-g'ayra anil qalbi havok⁷⁴.

Rahi ishqingda ketur g'ayrdan, ey dil, rag'bat,
Fa izo shi'ta rafiqan alamul-ishqi kafok⁷⁵.

Xobi g'afflatda, ko'ngul, vaslidan o'lding mahrum,
Foza man nola ilo vaslihi mo xoba sivok⁷⁶.

⁷¹ Alloh yemi seni uchun nurlantirsin, Alloh sening yeringni – tuprog'ingni sug'orsin.

⁷² Alloh ajr-u savobingni ulug' qilsun, sening mukofoting Allohning zimmasidadir.

⁷³ Qalbg'a anis – yoqimli va qadrli bo'lgan hamma narsani senga fido qildik.

⁷⁴ Sening ishqing kelgan vaqtda (Sendan) boshqani qalbdan yo'q qildi.

⁷⁵ Agar do'st istasang, ishq alami senga kifoya qiladi.

⁷⁶ Visolga erishgan kishi najot topdi – murodiga vetdi, sendan boshqasi no-murod bo'lmadi – ziyonga uchramadi.

Ey Fuzuliy, na bilur ahli vara may zavqin,
Ankar-al-hikmata man lomaka jahlan va nahok⁷⁷.

* * *

Sabo, lutf etding, ahli darda darmondan xabar verding,
Tanu mahzuna jondan, jona jonondan xabar verding.

Xazoni g'amda ko'rding izzatibin bulbuli zoring,
Bahor ayyomitak gulbargi xandondan xabar verding.

So'zingni vahyi nozil gar desam man, hech kufr o'lmaz,
Jahoni tutmish ekan kufr, ymondan xabar verding.

Dedilar, yor ushshoqing kelur jam etmaya ko'nglin,
Magarkim yora ushshoqi parishondan xabar verding.

Sulaymon masnadindan devı gumroh rag'batin kesding,
Dengızda xotamu hukmi Sulaymondan xabar verding.

Fuzuliy ro'zigorin tuyra ko'rding shomi hijrondan,
Nasimi subhtak xurshidi raxshondan xabar verding.

* * *

Vor umidimkim, ko'rib javloningı o'lsam halok,
Gardi na'li bodpoying o'rta jismim uzra xok.

O'ldug'im manzilda dafnim qilmag'a sonmang lahad,
Yer ko'rib g'urbatda ahvolim, girbon etdi chok.

---

⁷⁷ Jaholat bilan seni ayblagan va seni ishqdan qaytargan kishi hikmatni inkor etgan bo'ladi.

Mast jon verdim, mazorim uzra ta'zim aylayub,
Qubba yopib donayi angur, ayvon tutdi tok.

Chun jafu mo'todiyam, bilmam nadur mehr-u vafo,
Bilmasa mehr-u vafo rasmin jafokorim, na bok?

Har kuduratdan mani pok etdi seli xuni dil,
Shukri lilloh, otashi ishqing mani yondirdi pok.

Oh, bilmam, naylayim, jonimda rohat qolmadi,
Ko'zlarim namnok, siynam chok, ko'nglim dardnok.

G'ayr naqshin mahv qilmishdur Fuzuliy siynadan,
Mo lahu fid-dahri matlubun va maqsudun sivok⁷⁸.

J (LOM) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Mulki husning bo'yla zolim podshohi o'lmog'il,
Kim sanga zolim desa, odil guvohi o'lmog'il.

G'amza tiyg'in chekma har soat ko'ngul yag'mosina,
Hukma tobe, mulka g'oratgar sipohi o'lmog'il.

Ohini, ey moh, ushshoqing yeturma ko'klara,
Dard ahlining nishoni tyri ohi o'lmog'il.

Gar dilarsan sham'tak g'ayrat o'dina yonmoyim,
Shomlar ag'yor sham'i bazmgohi o'lmog'il.

⁷⁸ Dunyoda uring sendan boshqa talabi ham, maqsudi ham yo'qdir.

Odat etmak xush dagil bedoda, rahm et Tangri-chun,
Goh o'lsang moili bedod, gohi o'lmog'il.

Oshiqi rasvo ko'rib, man etma, ey nosih, mani,
Munkiri oson taqdiri ilohi o'lmog'il.

Ey Fuzuliy, aylama toat riyoyi, tarkin et,
Tavba qil minbad, mashg'uli manohi o'lmog'il.

* * *

O'yla mustasno go'zalsankim, sanga yo'qdur badal,
Sandan, ey jon, munqati qilmaz mani illo ajal.

Necha surat bog'lasun ko'nglim xalosi ishqdan,
Ishqdur bir holkim, ul hola ko'nglimdur mahal.

Ishqima nuqson ketirmaz ko'rmamak ul orazi,
Javhara tag'yiri osori araz vermaz xalal.

Ayladi rasvo ko'ngul choki giriboni adab,
Ko'r, na ahli ilmdur, odob ila aylar jadal.

Holimi ko'rdikcha man'i ahli ishq aylar faqih,
Hujjati maqtu'yi⁷⁹ yo'q, aylar, qiyos ilyan amal.

Madrasa ichra mudarris verdigi ming darsdan,
Yekdudur mayxonada bir jom vermek bir go'zal.

Ey Fuzuliy, man dam urmishdim safoyi ishqdan,
Matla'yi xurshid ijod o'lmadan subhi azal.

⁷⁹ Bu o'rinda «qat'iy dalil-hujjati yo'q» ma'nosida. Usuli fiqhning to'rt manbayi - Qur'on, hadis, ijmo va qiyosdan eng oxirigisi qiyosdir.

* * *

Ey, ruxing – qiblayı jon, xoki daring – Ka'bayi dil,
Rahi ishqingda fano sarhadi – avval manzil.

Lolarang etdi ko'zim qon ila xoki daringi,
Kimyogardur, edar ko'rdigi tuprog'i qizil.

Ulki yoring shabi hajrina qiyomat kuni der,
Xalq orosinda qiyomat kuni o'lmazmi xijil?

Qattı mushkuldur ishim zulfi girehgiringdan,
Sabr bu mushkili derlar ochar, ammo mushkil.

Etmak o'lmaz sani ogoh ko'ngul holindan,
Yozig' ulkim, sanga ko'nglin vera sandan g'ofil.

Seviram zohidikim, go'shayı mehtobı sevar,
Xami abrunga raqibim o'lub o'lmaz moyil.

Dali dersam n-o'la ushshoqina gulchehralaring,
O'zını ko'z ko'ra o'dlara solurmi oqil?

Sani jonon sonuram, chiq, badanımdan, ey jon,
Man-u jononım orasında cho'q o'lma hoil!⁸⁰

Ey Fuzuliy, yonuramkim, na uchun ul yuzi gul
Manga yonar o'd o'lur, o'zgaya – sham'i mahfil?⁸¹

⁸⁰ Hoil – to'siq, g'ov.

⁸¹ Mahfil – 1) joy, manzil; 2) to'planish joyi, yig'in, majlis, bazm.

* * *

Rahravi irfona basdur sog'a-u soqiy dalil
Kim, mah-u xurshiddan topmish tamannostin Xalil⁸².

O'lsa iste'dodi orif, qobili idroki vahy,
Amri haq ʻrsolina har zarradur bir Jabrail.

Har kimning taqdiridan maqsudi o'z qadrinchadur,
Ahli ishq istar zuloli vasl, zohid – salsabil.

Jannata, zohid bilur, jon vermadan yetmaz, vale
Jona qiymaz, o'z tamannosindadur miskin baxil.

Ey qilan ʻzhoru zillat, mabda'yi⁸³ izzat sanga
Kim, bu dargahda muqarrardur aziz o'lmoq zalil.

Va'dayi vasling maru solmush xayoli zulfinga
Kim, dilar tuli amal sarmoyayi umri tavil.

Ey Fuzuliy, xo'blar zikri jamoli-la xusham,
Shukrkim, kasb etmisham olamda bir zikri jamil.

⁸² An'om surasining 77-, 78-, 79-oyatlariga ishora, ma'nosi: 77. «(Hazrat Ibrohim) chiqayotgan oyni ko'rganida: «(Bo'lmasa) rabbim shudir», – dedi. U ham botgach (uni ham xushlamay, o'zi aqlan hilgan va erishmoq istagan asl oliy ma'budni qasd etib): «Rabbim men to'g'ri yo'lga enshtirmasa edi, albatta, (hozir) men ham to'g'ri yo'ldan adashganlar qavmidan bo'lar edim», – dedi. 78. Nihoyat, chiqayotgan qayvohni ko'rganida: «(Har holda) rabbim shudir, bu kattaroq», – dedi. (U ham) botgach, dediki: «Ey qavmim! (Bu narsalar fonyadir.) muhaqqaq, men (Allohga) sherik qilayotgan narsalaringizdan viroqman!» 79. «Darhaqiqat, men hanif (Allohnı yagona deguvchi) o'laroq yuzimni butkul osmonlarnı va yernı yaratgan Zot (bo'lmiş Allah)ga qarattim. Men mushrik-lardan emasman!»

⁸³ Nusxalarga ko'ra, «mabda'yi izzat sanga» («Senga izzatning kelib chiqish joyi shuku») o'rniga «Mujdayi izzat sanga» («senga izzat topish xushxabari shuku») bo'lishi mumkin.

♣ (MIM) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Tanımda zaxmi tiyg'ing chashmi xunafshona bengzatdim,
O'qingkim saf-saf atrofindadur, mujgona bengzatdim.

Baqoyi ruhimi bildim zuloli la'li nobingdan,
Hayotumdur dedim, bag'rma bosdim, qona bengzatdim.

So'kilmush ko'ksimkim, to'ludur g'amzang xayoli-la,
Haromiyar⁸⁴ yotog'i manzili vayrona bengzatdim.

Tanımdan injinib chiqmush ravon jon kibi paykonung,
Nachuk injinmasun yetdikda zavqin, jona bengzatdim.

Ko'zımda baslanib, qiymat bo'lan paykonungi ko'rdim,
Sadafda gavhar o'lon qatrayi borona bengzatdim.

Fuzuliy, o'ldirar har dam manı ahli nazar ta'ni
Ki, nechun yor la'lin chashmayi hayvona bengzatdim.

* * *

Panbayı dog'i junun ichra nihondur badanim,
Dın o'ldiqcha libosım budur, o'lsam – kafanim.

Jonu jonon dilanush, vermamak o'lmaz, ey dil,
Na nizo aylayalim, ul na saningdur, na manım.

⁸⁴ Haromiyar – qaroqchilar, yo'lto'sar o'g'nilar, bironing moliga qo'l uzatib, harom yo'l bilan tunkchilik qiluvchi aldoqchilar.

Tosh dilar ohim o'qi shahdi labing shavqindan,
N-o'la, zanbur evina bengzasa bayt ul-hazanim?

Tavqi zanjiri junun doirayi davlatdur,
Na ravokim, mani andan chiqara za'f tanim.

Ishq sargashtasiyam, seli sirishk ichra yerim,
Bir hubobamki, havodan do'ludur piraханim.

Bulbuli g'amzadayam, bog'-u bahorim sansan,
Dahan-u qadd-u ruxing – g'uncha-yu sarv-u sumanim.

Edamam tark, Fuzuliy, sari ko'yn yoring,
Vatanimdur, vatanimdir, vatanimdur, vatanim⁸⁵.

* * *

Fosh qilding g'amim, ey diydayi xunbor, manim,
Aylading marduma nam o'ldug'in⁸⁶ izhor, manim.

Dahanin istaram, ey ishq, yo'q et vorlig'im
Ki, yo'q o'lmoqda bu kun bir g'arazim vor manim.

Chiqmush ag'yor ila sayr etmakka ul mardumi chashm,
Bu ajab, mardumi chiqmush ko'zim og'lor manim.

Bu tamannodaki ul sham ila hamsuhbat o'lam,
Dudi oh etdi dunimtak, kunimi tor manim.

Mavj ila ko'nglimi, ey ashk, qo'por yonimdan,
Nola ila boshim og'ritdi bu bemor manim.

⁸⁵ Boshqa nusxada: «Na qadar zulm verrsa, mana xushdur vatanim!»

⁸⁶ «Nam o'ldug'» ikki ma'noda: 1) «umam borligini»; 2) «ko'zim nam ekanini».

Chiqmish ul sho'x bu kun to'kmaya qonin ko'raning,
Ko'rma, ey ko'z, karam et qonima zinhor manim.

Ey Fuzuliy, dar-u devora g'amim yozmoqdan
Shohidi holi dilimdur dar-u devor manim.

* * *

Aql yor o'lsaydi, tarki ishqı yor etmazmidim,
Ixtiyor o'lsaydi, rohat ixtiyor etmazmidim?

Lahza-lahza suratın ko'rsaydim ul shirin labing,
San kibi, ey Besutun, man ham qaror etmazmidim?

Necha mahram aylading sham'i, manı mahrum edib,
Man saning bazmingda jon naqdın nisor etmazmidim?

Dardımı olamda pinhon tutdığ'im nochordur,
Ug'rosaydim, bır tabıba oshkor etmazmidim?

Yor ıla ag'yori hamdam ko'rmaga o'lsaydi sabr,
Tarki g'urbat aylayub, azmi diyor etmazmidim?

Voizing bazmin manım rasvolig'ımdan qil qiyos,
Anda sıdq o'lsaydi, man taqvo shior etmazmidim?

Ul guli xandoni ko'rmak mumkun o'lsaydi manga,
Santak, ey bulbul, gulistona guzor etmazmidim?

Ey Fuzuliy, dog'i hijron ıla yonmish ko'nglimı
Lolazor ochsaydi, sayrı lolazor etmazmidim?

* * *

Jonlar verub, saning kibi jonona yetmisham,
Rahm aylakim, yetincha sanga jona yetmisham.

Shukronayi visolinga jon verdigim bukim,
Cho'q dard chekmishamki, bu darmona yetmisham.

Holim deyub, murodima yetsam ajab dagil,
Bir bandayamki, dargahi sultona yetmisham.

Mo'ri muhaqqaramki, sarosima cho'q kezib,
Nogah borigo'hi Sulaymona yetmisham.

Bir bulbulamki, gulshan o'lubdur nishimanum
Yo to'tiyamki, bir shakaristona yetmisham.

Davri falak muyassar edibdur murodimi,
Go'yoki tolibi guharam, kona yetmisham.

Miskin Fuzuliyamki, sanga tutmisham yuzim
Yo bir kamina qatraki, ummona yetmisham.

* * *

Yor holi dilim zor bilibdur, biliram,
Dili zorimda nakim vor – bilibdur, biliram.

Yori ag'yor bilibdurki, manga yor o'lmaz,
Man daxi oniki ag'yor bilibdur, biliram.

Zulfini ahli vafo saydina dom aylayali,
Mani ul doma ginfitor bilibdur, biliram.

Man na hojatki, qilam sharh anga dardi dilimi,
Hama dardi dilimi yor bilibdur, biliram.

Yor hamsuhbatim o'lmasa, Fuzuliy, na ajab,
O'zina suhbatimi or bilibdur, biliram.

* * *

Nay kibi har damki bazmi vaslingi yod aylaram,
To nafas vordur qur-u jismimda, faryod aylaram.

Ro'zi hijrondur, sevin, ey murg'i ruhimkim, bu kun
Bu qafasdan man sanı, albatta, ozod aylaram.

Vahm edub to solmaya san moha mehring hech kim,
Kima yetsam, zulm-u javringdan anga dod aylaram.

Qon yoshim qilmaz vafo, giryon ko'zim isrofina
Bunchakim, har dam jigar qonından imdod aylaram.

Injimam, har nechakim ag'yor bedod aylasa,
Yor javri-chun, ko'ngul, bedoda mo'tod aylaram.

Bilmisham, bulmam visoling, lek bir ummid ila
Goh-goh o'z xotiri noshodimi shod aylaram.

Lavhi olamdan yudim ashk ila Majnun odini,
Ey Fuzuliy, man daxi olamda bir od aylaram.

* * *

Sham'i shomi furqatam, subhi visoli naylaram?
Bulmisham yonmoqda bir hol, o'zga holi naylaram?

G'ayra arz et har na asbobingki vor, ey dahri dun,
Man bir ahli zavqam, asbobi maloli naylaram?

Yo'q ajab, gar mola rag'bat, mulka qilmam iltifot,
Man gadoyi ko'yi ishqam, mulk-u moli naylaram?

Ahli holam, dema but vasfin manga, ey butparast,
Hol bilmaz dilbari sohibjamoli naylaram?

Ehtimoli hajr tashvishina tegmaz zavqi vasl,
Vaslum, vor anda hijron, ehtimoli naylaram?

Naxli qadding istaram, k-ondan balodur hosilim,
Boqmazam shamshoda, bar vermaz niholi naylaram?

Ey Fuzuliy, qil kamoli fazl kasbing, yo'qsa, man
Komuli ishqam, daxi o'zga kamoli naylaram?

* * *

Tutushdi g'am o'dina shod ko'rduging ko'nglum,
Muqayyad o'ldi ul ozod ko'rduging ko'nglum.

Diyori hajrda seli sitamdan o'ldi xarob,
Fazoyi ishqda obod ko'rduging ko'nglum.

Na ko'rdi bodada, bilmamki, o'ldi bodaparast,
Muridi mashrabi zuhhod ko'rduging ko'nglum.

Firoqing o'dini ko'rdikcha, mo'mtak eridi
Sabot-u sabrda fo'lod ko'rduging ko'nglum.

Keturdi ajz, ko'rub ishq mushkil o'ldug'ini,
Qam-u hunarlara ustod ko'rduging ko'nglum.

Dagildi bo'yla, daminda bir ahli ishrat edi,
Bu qonlar ichmaga mo'tod ko'rduging ko'nglum.

Fuzuliy, ayladi ohangi ayshxonayi Rum,
Asiri mehnati Bag'dod ko'rduging ko'nglum.

* * *

Qachonkim qomatingdan ayru sayri bo'ston etdim,
Qo'porib ashk selobi-la mung sarvi ravon etdim.

Go'turdim girdibodi oh iva garduna topshirdim,
G'ubori rahguzoring javharin ko'zdan nihon etdim.

Nishoni surati xo'bing verub, butlar sujudinda
Fasodi e'tiqodin kofiring xoturnishon etdim.

O'lub sarmast, qildim nash'ayi zavqi labing zikrin,
Maya rog'ib o'lanlar kufrini xalqa ayon etdim.

Ko'rub devorlarda Ko'hkan naqshin, demang oshiq,
Manam oshiqki, tutdim dasht, tarki xonumon etdim.

Rahi ishqinda ul gulrux jigar qon etdigim bilmush,
Chekar har dam manga tiyg'i siyosat, sonki qon etdim.

Fuzuliy, shohbozi ovchi – istig'no ekan, bilmam,
Na sahv etdimki, bu vayrona dayri oshiyon etdim!

* * *

Sajdadur – har qanda bir but ko'rsam – oyinim manim,
Xoh mo'min, xoh kofir tut – budur dinim manim.

Bog'bon, shamshod-u nasrining manga atz etmakim,
Ul qad-u ruxsordur shamshod-u nasrimum manim.

Xoki dargohin nazardan surma, ey selobi ashk,
Qilma zoye surmayi chashmi jahonbinim manim.

Ashk mavji kezdirur har yon tanim xoshokini,
Mumkin o'lmaz ashk tahriri-la taskinum manim.

Chora umdim la'li shiriningdan ashki talxuma,
Talx guftor ila olding jon shirnim manim.

Manda sokin o'ldi dardi ishq, Majnundan kechib,
Andan ortiqdir magar ishq ichra tamkinim manim.

Ey Fuzuliy, har yetan ta'n aylar o'ldi holima,
Bu yetar ahli malomat ichra tahsinim manim.

* * *

Zoir mayxonayam, mug' sajdasi dur toatim,
Ishq – pırım, naqdi jon – nazrim, tavakkul – niyyatim.

Har yonga boqsam, surohitak sujud etmak ishim,
Qanda o'lsam, bodatak dushmak oyog'a odatim.

Tavrıma zohid agar suratda aylar e'turoz,
Ixtilot etsam, ani sharmanda aylar sıyratim.

Baski, jomi may kibi xush mashrab-u soft dilam,
Hurmatim vojib tutar, har kim bilur kayfiyatim.

Mo'tabarlikdur g'urur, asli, man andan forig'am,
E'tibora chun dagil qobil muhaqqar hay'atim.

Ishq arbobi vafodan zoyil etmish mehrimi,
Faqr asbobi aloyiqdan keturmish rag'batim.

Ey Fuzuliy, faqr tuprog'inda davlat istakim,
Soya ul tuprog'a solmishdir humoyi himmatim.

ن (NUN) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

***

Karam qil, kesma, soqiy, iltifoting benavolardan,
Alingdan keldigi xayri dang' etma gadolardan.

Asiri g'urbatuz, bir sandan o'zga oshnomuz yo'q,
Oyog'ing kesma boshing-chun bizim mehnatsarolardan.

Sabo, ko'yinda dildoring nadur attodalar holi?
Bizim yerdan kelursan, bir xabar ver oshnolardan.

Dema, zohidki, tark et siymbar butlar tamoshosin,
Mani kim qutqarar Tangri sotoshdurmish balolardan?

Kirib masjidlara gar muqtadolar payravi o'lmam,
Budur vajahki, hargiz ko'rmadim yuz muqtadolardan.

Tabibo, xoki ko'yi yordandur ashkim taskini,
Biza orttirma zahmat, ko'z yoshorur to'tiyolardan.

Falakdur – mehri zoyil, yor – g'ofil, umr – mustajil,
Nadur tadbir, bilmam, jona yetdim bevafolardan.

Vujudim nay kibi surox-surox o'lsa, oh etmam,
Muhabbatdan dam urdim, injimak o'lmaz jafolardan.

Fuzuliy, nozaninlar ko'rsang, izhori niyoz ayla,
Tarahhum umsa ayb o'lmaz gadolar podsholardan.

* * *

N-o'la, zohid bilsa kufri zulfig iymon o'ldug'in,
Shimdi ko'rmishlarmidur kofir musulmon o'ldug'in?

Man agar oshiq o'lub, din vermasaydim g'orata,
Kim bilurdi ishq mulkin kofiriston o'ldug'in?

Qil savob, ey ko'z, to'kib qon, voqif et g'ofillari,
Mayl edanlar ishqqa bilsunlar jigar qon o'ldug'in.

Tosha bengzar qonli har pargolakim, ko'zdan chiqar,
Andan etdim fahm ko'nglum shahri vayron o'ldug'in.

Va'dayi vaslinga ul kundanki verdim ko'nglum,
Man aning bilmazmidim oxir pushaymon o'ldug'in?

Ishqini oson ko'rib, o'ldim asiri, tifi ekan,
Bilmadim keldikcha bir oshubi davron o'ldug'in.

Ey Fuzuliy, xo'blar vaslina aylarsan havas,
Go'yiyo bilmazsan ul vasl ichra hijron o'ldug'in.

* * *

Chirog' kuydurajak otashi nihonimdan,
Fatilasın qiliram mag'zi ustuxonimdan.

Ochildi kirmaga g'am – jon evina ravzanlar,
Chekanda o'qlarini jismi notavonimdan.

O'qing tasarruf edib jismi qasdi jon etdi,
N-o'laydi, rahm qilib, kechsa edi jonimdan?

Bir igna etdi mani za'f nishtam, ul qondur
Ki, muttasil to'kilur chashmi xunfishonimdan.

Adoyi shukr xadangingdur – ul sadoki chiqar
Zamon-zamon to'kilan qatra-qatra qonimdan.

O'qing musohibati-la kechar xush avqotim,
Halok o'lurdim, agar tebranaydi yonimdan.

G'amı nihonımı aylar Fuzuliy ellara fosh,
Ekan azobdayam nola-vu fig'onimdan.

* * *

Ujalting⁸⁷ qabrim, ey bedardlar, sangi malomatdan
Ki, ma'lum o'la dard ahliga qabrim ul alomatdan.

⁸⁷ Ujaltnoq – yuksaltmoq, baland qilmoq. «Ey bedardlar, malomat toshlari (yog'dinsh) bilan qabrimni yuksalturinglar, toki dard ahliga qabrim shu alomatdan ma'lum bo'lsin»

Mazorim uzra qo'ymang miyl⁸⁸, agar ko'yinda jon versam,
Qo'ying, bir soya dushsun qabrima ul sarv qomatdan.

Ko'ran soatda ul qomat qiyomin qiyamadim jona,
Qiyomat ham kela qurtulmayam man bu nadomatdan.

Qiyomatda hisobi o'lmayanlardandur ul g'ofil
Ki, farq aylar firoqing shomini subhi qiyomatdan.

Tariyqi sabr-u tadbiri salomat lazzatin bilmam,
Manga ishq-u malomat yak kelur sabr-u salomatdan.

Tabiat inhirofin ko'r havoyi ishqdan tanda,
Iloj et dushmadan, soqiy, mizojim istiqomatdan.

Fuzuliy, kech salomat ko'chasindan, sabr ko'yindan,
Farog'at o'lmayan yerda safar yakdur iqomatdan.

* * *

Ko'rmasam har ko'z ochanda ul guli ra'no yuzin,
Ko'z yumuncha ashki gulgunim tutar dunyo yuzin.

Garchi kofirsan, sanga, ey but, yetar ul ajrkim,
Rag'bating butxonadan do'ndardi yuz tarso yuzin.

Pardayi chashmimda naqshi javhari tiyg'ing saning,
Mavja bengzarkim, tutar tahrak ila daryo yuzin.

O'lma, ey sahnoshin, g'ofil, dagil har so' sarob,
Mavji ashki chashmi Majnundur tutan sahro yuzin.

⁸⁸ Miyl (mil) – 1) qabrga tug' qilib qo'yiladigan tk yog'och, belgi; majozan: qabr toshi, 2) bayroq (tug') va minora boshiga o'rnatilgan qubbacha.

Yodi ruxsori-la ul mohing ko'zim qon vosh to'kar
Har ko'ran soatda xurshidi jahonoro yuzin.

Noz edib do'ndarma, ey bedard, yuz ushshoqdan,
Buncha ham go'starma faqr ahlina istig'no yuzin.

Ey Fuzuliy, dudi ohim tiyra aylar olami,
Ko'rmasam bir lahza ul mohi malaksiymo yuzin.

* * *

Jam ko'ngling davr javrindan parishon o'lmasun,
Charx farmoning-la kezmakdan pushaymon o'lmasun.

Yer ishi, ko'k junbishi ra'ying-la bir dam o'lmasa,
Yeddi iqlim-u do'quz garduni gardon o'lmasun.

Bir binodir davlating, o'lmish panohi xos-u om,
Ul bino, yo Rabb, jahon o'lduqcha vayron o'lmasun.

Qilmasa olam murodingcha mador, o'lsun xarob,
O'lmasa davron saning ra'ying-la, davron o'lmasun.

Chizkinurkan do'stlar komincha farmoningda charx,
Hokimi taqdirdan tag'yiri farmon o'lmasun.

Tobe o'lsun jumlayi odam saning farmoninga,
Jumlayi olamda sandan g'ayri sulton o'lmasun.

Lahza-lahza gulshanu madhungda go'yo o'lmasa,
Bulbuli nutqi Fuzuliyning xushilhon⁸⁹ o'lmasun!

⁸⁹Xushilhon (xush ilhon) – xushovoz (xush ovoz).

* * *

Bori mehnatdan niholi qomating xam o'lmasun,
Boshimuzdan soyayi sarvi qading kam o'lmasun.

Hosilim ruxsor-u la'l-u chashm-u g'amzang o'lmasa,
Umr bir on, bir nafas, bir lahza, bir dam o'lmasun.

Gardi rohing azmi gardun etdikim, bu qadr ila
Sho'hrayi⁹⁰ olam hamun Isoyi Maryam o'lmasun.

Itimos etdim sabodan to'tiyo chekdirmag'a,
Og'lama, ey ko'z, g'ubori dargahi nam o'lmasun.

Santak ofat keldigin bilmushdi gar Haqdan malak,
Itimos aylardikim, olamda Odam o'lmasun.

Der emish zohidki, o'lmoq aybdur rasvoyi ishq,
Bu so'zi fosh etmasun, rasvoyi olam o'lmasun.

Ey Fuzuliy, zavqi dardi ishqqa nuqson hayfdur,
Ehtiyot et, panbayi dog'inda marham o'lmasun!

9 (VOV) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZALLAR

* * *

Ko'r, sirişkim shabi hijron, demakim, qondur bu,
Zarra-zarra sharanı otashi hijrondur bu.

⁹⁰ Shuhra – shuhrat, mashhurlik.

Sonmangiz qonli dugun, siyna tilib, bosh chekmish,
Shu'layi otashi ohi dili so'zondur bu.

Kesma ummid, ko'ngul, boshina chizkɩnɩmakdan,
O'la nogah – dusha fursat ela, davrondur bu.

Dam-badam jonɩmɩ, ey dard-u balo, injɩtmang,
Lutf eding bir-ikki damkim, siza mehmondur bu.

Na yoqursan o'qɩn, ey otashi dil, vasl kuni
Biza hujron kechasi sham'i shabistondur bu.

Ko'ngul ɩstar ola bir bo' sarɩ zulfingdan, lek
Vermadan jon, tilar olmoq, sonur osondur bu.

Dun demishsanki: Fuzuliy manga qurbon o'lsun,
Sanga qurbon o'layim, yana na ehsondur bu!

* * *

Agar chiqsaydi darding jɩsmɩdan, derdimki, jondur bu,
Na hojat, dardingɩ yakdur demak jondan, ayondur bu.

Damodam xo'blar dardi-la ortar lazzati ɩshqing,
Yomondur buki, tahqiq emadan derlar: "Yomondur bu!"

Xadangɩ soyasɩnda xush kechur avqotingɩ, ey dil
Ki, gulzon hayoting zɩynati – sarvi ravondur bu.

Tutushdɩm otashi dildan, jgar qoni-la g'arq o'ldɩm,
Agarchɩ bir sharora o'ddur ul, bir qatra qondur bu.

Jahona qadding ila kokilingdan fitnalar dushmish,
Qiyomat ibtidosi, fitnayi oxirzamondur bu.

Dedilar bexabarlar: “Bog’i jannat ko’yinga bengzar”,
Xabar verdi manga andan kelan Odam: “Yolondur bu”.

Fuzuliy, qildi faryod-u fig’onim tiyra gardunni,
Hanuz ul moh so’rmazkim: na faryod-u fig’ondur bu?

• (HE – “HO”YI HAVVAZ) HARFI BILAN TUGAGAN G’AZALLAR

* * *

O’lsaydi mandagi g’am Farhodi muhtaloda,
Bir oh ila verardi mung Besutuni boda.

Versaydi ohu Majnun faryodimning sadosin,
Qushmi qaror edardi boshindagi yuvoda?

Farhoda zavqi surat, Majnuna sayri sahra,
Bir rohat ichra har kas, anjaq manam baloda.

Ashki ravonima el jam o’ldi, vor umidim
Kim, o’la vora-vora jam’iyatim ziyoda.

Goh g’amzang ichmak istar qonimi, goh chashming,
Qo’rqum budurki, nogah qonlar o’lar aroda.

Sarvarlik istar esang, aftodalik shior et
Kim, dushmadan ayog’a chiqmadi bosha boda.

Gar go'rmamak dilarsan rasmi jafo, Fuzuliy,
O'lma vafoya tolib dunyoyi bevafo.

* * *

Rahm et, ey shah, mani darvish chekan ohlara
Ki, gado ohi asar aylar o'lur shohlara.

Mehri yo'q mohlara oh asar etmaz, yo Rabb,
Ver bir insof bu mehri yo'q o'lan mohlara!

Qoshlaring toqina versam dili so'zon, na ajab,
Rasmdur, osila qandil nazargohlara.

Moili sarv – qading vaslina yetmaz nechakim,
Baxt shoyista dagil himmati ko'tohlara.

Soqiyi bazmi junun nargisi mastungdurkim,
Ichirur bodayi g'aflat dili oghlora.

Boqma, ey diyda, zanaxdonina mahbularing,
Kezma g'ofil, hazar et, dushmayasan chohlara.

Ey Fuzuliy, vara ahli rahi masjid tutmush,
San rahi maykada tut, uyma bu gumrohlara.

* * *

Yana ul moh manim oldi qarorim bu kecha,
Chiqajaqdur falaka nolayi zorim bu kecha.

Sham'vash mahrami bazm ayladi ul moh mani,
Yonajaqdur yana ishq o'dina vorim bu kecha.

Ham visoli urur o'd jonima, ham hijroni,
Bir ajab sham' ila dushdi sari korim bu kecha.

Na tutundurki, chiqar charxa, dili zora magar,
Hajr dog'ini urur lolauzorim bu kecha.

Subha soldi bu kecha sham kibi qatlima hajr,
O'lakim, subh galincha kela yorim bu kecha.

Pora-pora jigarim itarina nazr o'lsun,
Ul sari ko'ya agar dushsa guzorim bu kecha.

Vor edi subh visolina, Fuzuliy, ummid,
Chiqmasa hasrati-la joni figorim bu kecha.

* * *

Mus'haf demak xatodur ul safhayi jamola,
Bu bir kitob so'z dur fahm edan ahli hola.

Ruxsora nuqta qo'ymoq rasmi xat o'lmasaydi,
Dushmazdi manzil etmak ruxsoring uzra xola.

Hayroni mohi ro'ying xurshida mehr solmaz,
Mushtoqi toqi abrung o'ksuk boqar hilola.

Qondurdi gardi xatting oynayi muroda,
Qufl urdi iqdi zulfig ganjinayi visola.

Davron manga qalamtak savdo qapusin ochdi,
To qaddimi g'amingdan do'ndardi za'f nola.

Rasmi vafo, Fuzuliy, sandan kamola yetmush,
Xush komili zamonsan, ahsant bu kamola.

***

Su verar har subhdam ko'z yoshi tiyg'i ohima
Kim, to'kan qonin sipehring solsa mehrin mohima.

Sham'i ruxsoring o'di qildi mani otashparast,
Choki siynamdan tamosho ayla otashgohima.

G'am kibi o'ldirsa, qonlitak qochar mandan yana,
Shohi dardam iltijo aylar uluvvi johima.

To'tiyotak chashmi arbobi nazardur manzilim,
Garchi xoki rahguzoram diydayi badxohima.

Bir faqiram, durmasun kimsa manga ta'zim uchun,
Qanda ketsam, ey ko'zim, suv sep g'ubori rohima.

G'ofilam sirri labi jonparvaringdan, to xating
Qo'ndirubdur gard mir'oti dili ogohima.

Ey Fuzuliy, yora do'ndardim yuzim ag'yordan,
Xasmi cho'q ko'rdim, sig'indim sidq ila Allohima.

س (YO) HARFI BILAN TUGAGAN G'AZAL

***

Ey xush ul kunlarki ruxsoring manga manzur edi,
Chashmi ummidim chirog'i vasldan purnur edi.

Qurb shavqi ofiyatbaxshi tani bemor o'lub,
Vasl zavqi rohatafzoyi dili mahjur edi.

Izzatum sham'i munavvar, toleyim azmi qaviy,
Davlatim hukmi ravon, ayshim uyi ma'mur edi.

Domani iqbolima gardi taarruz⁹¹ yetmayub,
Chashmi hosil chehrayi jam'iyatimdan dur edi.

Odam edim, qurbi dargohinda bo'lmishdim qabul,
Manzilim jannat, mayim Kavsar, anisim hur edi.

Baxt matlubim muyassar qilmog'a mahkum o'lub,
Dahr asbobim muhayyo qilmog'a ma'mur edi.

Har duo qilsam, tavaqqufsiz o'lurdi mustajob,
Har tamanno aylasam, ihmolsiz⁹² maqdur⁹³ edi.

Hajr vahmindan yeturmazdim kudurat ko'nglima,
Garchu davronning muxolif junbushu mashhur edi.

N-o'la, gar solsa Fuzuliyini g'amni hijrona charx?
Vasl ayyominda ul g'ofil ekan, mag'rur edi.

⁹¹Taarruz – 1) tegish, taqilish; 2) qarshilik ko'rsatish.

⁹²Ihmolsiz – darhol, kechikturmay.

⁹³Maqdur – ilgandan belgilab, taqdir qilib qo'yilgan.

Mundarija

ا (alif) harfi bilan tugagan

«Qod anoral-ishq-u lil-ushshoqi minhojal-hudo...»	3
«Yo man ahota ilmukal-ashyoa kullaho...»	3
«Zihi zoting nihon-u, ul nihondan mosivo paydo...»	4
«Ashriqat min falakil bihjatı shamsun va biho...»	5
«Ey o'lub me'roj burhoni uluvvi shon sango!...»	6
«Ey malaksiymoki, sandan o'zga hayrondur sango...»	7
«Do'stim, olam saning-chun gar o'lur dushman mango...»	7
«Ishq atvorin musallam ayladi gardun mango...»	8
«G'am diyorida ajal payki guzor etmaz mango...»	9
«Joniming javhari ul la'li guharbora fido...»	9
«G'amdin o'ldim, demadim holi dili zot sango...»	10
«G'amzasin sevding, ko'ngul, joning kerakmaznu sango?...»	11
«Garchi, ey dil, yor uchun yuz verdi yuz mehnat sango...»	12
«Ey bevafoki, odat o'lubdur jaf o' sango...»	13
«Shabki, miftohi mahi nav o'la ganjina kusho...»	13
«Faqr mulki – taxt-u olam tarki afsardur mango...»	14
«Sharbati la'lingki, derlar chashmai hayvon ango...»	15

ب (be) harfi bilan tugagan g'azallar

«Manimtak hech kim zor-u panshon o'lmasun, yo rabb...»	16
«Ey novaki shavqing sipari siynayi ahbob...»	17
«Subh chekmish charxa, cholmish tosha tyg'in oftob...»	18
«Subh solib mohi ruxingdan niqob...»	18
«G'olibo, bir ahli dil tuprog'idur durdi sharob...»	19
«Qilsa vasling shomimi subha barobar, yo'q ajab...»	20
«San yuzingdan olamı ravshan qilib sokling niqob...»	21
«Ko'hkan shirina o'z naqshin chekib, vermish firib...»	21
«Ulki, har soat kulardi chashmi giryonim ko'rub...»	22
«Ro'zgonim bo'ldi davroni falakdan inqlob...»	23
«Dardi ishqi daf'ina zahmat chekar doim tabib...»	24
«Poyiband o'ldim sari zult panshoning ko'rub...»	24

ت (te) harfi bilan tugagan g'azallar

«Vasling manga hayot verit, furqating mamot...»	25
«Yur-u yetir manga, ey siymi ashk, bedod et...»	26
«Aksi ruxsoring ila o'ldi muzayyan mir'ot...»	27
«Ey asiri dardi g'am, bir go'shayi mayxona tut...»	28
«Bahrı ishqa dushding, ey dil, zavqi dunyoni unut...»	28
«Tilismi ganj uchun ming ismi a'zam yod tutding tut...»	29

«Murda jismum iltifotundan topur har dam hayot...»	30
«Sabo, ag'yordan pinhon g'amim dildora izhor et...»	30

س (se) harfi bilan tugagan G'azallar

«Xattı ruksoring edar lutfda rayhon ila bahs...»	31
«Jahon ichra har fitnakim, o'lsa hodis...»	32

ج (jim, chim) harfi bilan tugagan g'azallar

«Ey g'ubori qadaming arshi barin boshina toj...»	33
«Jon chiqar tandan, ko'ngul zikri labi yor aylagach...»	34
«Ey ko'ngul, yori ista, jondan kech...»	34
«Ko'nglim ochilur, zulfi parishonimgi ko'rgach...»	35
«Munharifdur, soqiyu, anduhi davrondan mizoj...»	36
«O'lur qaddim duto, ishqing yo'lida har balo ko'rgach...»	36

ح (he) harfi bilan tugagan G'azallar

«Gar dagil bir moh mehri-la manumtak zor subh...»	37
«Agar murod esa vermak safoyi javhan ruh...»	38
«Xonsi mohing, bilmazam mehri-la o'lmish zor subh...»	39
«Ul mushk bu g'azola ixlosim ayla vozih...»	39

خ (xo) harfi bilan tugagan G'azallar

«Kimsada ruksoringa toqati nazzora yo'x...»	40
«N-o'la gar quchsa miyoning kamari zar gustox...»	41
«Rangi ro'vingdan dam urmish sog'ari sahboya box...»	42
«Lablarimgtak la'l-u lafzingtak dun shahvor yo'x...»	42

د (dol) harfi bilan tugagan G'azallar

«Garmdur shom-u sahar mehriingda charxi lojuvard...»	43
«Noladandur nay kibi ovozai ishqim baland...»	44
«Ko'z xatingdan mardumim mahv etmadan bo'lmaz murod...»	44

ذ (zol) harfi bilan tugagan G'azal

«Ey mazoqi jona javring shahd-u shakkartak laziz...»	45
--	----

ر (re) harfi bilan tugagan G'azallar

«Jilvayi aksi ruxing oytinada, ey rashki hur...»	46
--	----

«Yonan ishq otashina otashi do'zaxdan emundur...»	47
«Chashmi suratbozima mujgon safi hangomadur...»	48
«Sho'lai shami ruxing ag'yora bazm afro'z o'lur...»	48
«Gah ko'zda, gah ko'ngulda xadanging makon tutar...»	49
«Xushamkum, dam-badam giryon ko'zim ul xoki podandur...»	49
«Parishon xalqi olam - oh-u afg'on etdigimandur...»	50
«Qabrim toshinakim, g'am o'dindan zabonadur...»	51
«Jonni kim jonon uchun sevsa, jononin sevar...»	52
«Mehri ko'nglimda nihon o'ldug'in ul moh bilur...»	52
«Mujam sarchashmalar manzil qilan oshufta majnundur...»	53
«Demish har g'unchaya oshiqligim rozin sabo, derlar...»	55
«Sabodan gul yuzungda sunbuli pur bechu tob o'ynar...»	55
«Oh ayladigim sarvi xiromoning uchundur...»	56
«Qaysi gulshan gulbuni sarvi xiromoningcha vor?...»	57
«Vah na qomat, na qiyomat, bu na sho'xi guli tardur...»	58
«Husning o'ldug'cha fuzun ishq ahli ortuq zor o'lur...»	58
«Ey gul, na ajab silsilayi mushki tarang vor...»	59
«Lahza-lahza labing ongub edajak afg'onlar...»	60
«To'kdukcha qonimi o'qing, ul ositon ichar...»	60
«Soching andishasi rahriki zanjin jununumdur...»	61
«Manda majnundan fuzun oshiqliq iste'dodi vor...»	62
«Muqavvas qoshlaringkim, vo'sma birla rang tutmishlar...»	62
«Oshiyoni murg'i dil zulfi parishoningdadur...»	63
«Ul parivashkim, malohat mulkingning sultonidur...»	64
«Manimkim, bir labi xandon uchun giryonlig'im vordir...»	64
«Har kitobakim labi la'ling hadisin yozalar...»	65
«Sayr qil, ko'rkim, gulistonning na ob-u tobi vor...»	65
«Sarvi ozod qading-la manga yakson ko'rnur...»	66
«Suluki faqr arvotim, mazoqi ishq holimdur...»	67
«Shifoyi vasl qadrim hajr ila bemor o'landan so'r...»	67
«G'am ochuldiqcha zulfigndan, halovu mehnatim ortar...»	68
«N-o'la gar rashki ruxsoning-la bag'ri xo'blaring qondur...»	69
«Sabrim olib falak, manga yuz ming balo verar...»	69
«Azal kotiblari ushshoq baxtin qora yozmishlar...»	70
«Ey jahon diyda ko'zim, bunchaki cho'q yoshing vor...»	71

ج (ze) harfi bilan tugagan g'azallar

«Topdi ko'yingda davo dardi dili bemorimiz...»	71
«Xam qad iyla og'laram ul turrai tarrorsiz...»	72
«Tariyqi faqr tutsam, tab' tobe', nafs rom o'lmaz...»	73
«Olam o'ldi shod sandan, man asiri g'am hanuz...»	74

«G'amza paykonin ko'zing man muhtalodan soqlamaz...».....	74
«Rozi ishqing soqlaram eldan nihon, ey sarvi noz...».....	75
«Fig'onkim, bag'rining ul lolarux qon o'ldug'in bilmaz...».....	76
«Ko'ngulda ming g'amim vordurki, pinhon aylamak o'lmas...».....	77
«Tashnayi jomi visoling obi hayvon istamaz...».....	77
«Xalqa og'zing sirrini har dam qilur izhor so'z...».....	78
«Ko'hkandan ko'rinnur ko'hda osor hanuz...».....	79

س (sin) harfi bilan tugagan g'azallar

«Dahr bir manzil, xaloviq korvoni besh emas...».....	79
«Ko'z yoshumdan so'zi pinhonim edar onf qiyos...».....	80

ش (shin) harfi bilan tugagan g'azallar

«Ey xush ul mastki, bilmaz g'amu olam na erushv...».....	81
«Bilmaz edim, bilmak og'zin sirrini dushvor emish...».....	82
«Dilki, sarmanzili ul zulfi parishon o'lmiş...».....	82
«Toki toqi zarnigorin charx vayron aylamush...».....	83

ص (sod) harfi bilan tugagan g'azal

«Zihi, javohin ehsoni oma ma'dani xos...».....	84
--	----

ض (zod) harfi bilan tugagan g'azallar

«Xalqa xo'blardan visoli rohatafzodur g'araz...».....	84
«Qil, sabo, ko'nglim parishon o'ldug'in jonona arz...».....	85

ط (to) harfi bilan tugagan g'azal

«Qilmag'il mahkam, ko'ngul, dunyova «qdi irtibot...».....	86
---	----

ظ (zo) harfi bilan tugagan g'azal

«Durjdur la'li ravonbaxshing, duri shahvor lafz...».....	87
--	----

ع (ayn) harfi bilan tugagan g'azallar

«Oftobi tal'ating tutduqcha avji irtifo...».....	88
«Yor vaslin istayan kesmak kerak jondan tarna'...».....	88

غ (g'ayn) harfi bilan tugagan g'azallar

«Kel, ey rohat sonan asbob jam'in, qilma nodonlig'...».....	89
---	----

«Aysh uchun bir turfa manzildur bahor ayyomi bog'...».....90

ف (fe) harfi bilan tugagan g'azallar

«Ev xadangi g'aminga siynavi ahbob hadaf...».....91
«Mehnat ishqi, ey dil, osondur deyub cho'q urma lof...».....91

ق (qof) harfi bilan tugagan g'azallar

«O'lur ruxsoriga kun, la'linga gulbargi tar oshiq...».....92
«Tobi xurshid mahi ro'yunga vermish ravnaq...».....93

ك (kof-gof) harfi bilan tugagan g'azallar

«Ey firoqi labi jonon, jgarim xun etding...».....94
«Qildi zulfingtak parishon holimu xoling serung...».....95
«Ey mah, manim-la do'stlarim dushman aylading...».....95
«Sham'i ro'ving oftobi olamorodur saning...».....96
«Jon verur royihavi turbatu poking, ey tok...».....97
«Sabo, lutf etding, ahli darda darmondan xabar verding...».....98
«Vor umudimkim, ko'rib javlonungi, o'lsam halok...».....98

ل (lom) harfi bilan tugagan g'azallar

«Mulki husning bo'yla zolim podshohi o'lmog'il...».....99
«O'yla mustasno go'zalsankim, sanga yo'qdur badal...».....100
«Ey, ruxing – qiblavi jon, xoki darng – ka'bavi dil...».....101
«Rahravi irfona basdur sog'a-u soqiy dalil...».....102

م (mim) harfi bilan tugagan g'azallar

«Tanunda zaxmi tuyg'ing chashmi xunafshona bengzatdim...».....103
«Panhavi dog'i junun ichra nihondur badanum...».....103
«Fosh qilding g'amim, ey diydavi xunbor, manim...».....104
«Aql yor o'lsaydi, tarki ishqi yor etmazmidim?...».....105
«Jonlar verub, sarung kibi jonona yetmisham...».....106
«Yor holi dilim zor bilibdur, biliram...».....106
«Nay kibi har damki bazmu vaslingi yod aylaram...».....107
«Sham'i shomu furqatam, subhi visoli naylaram?...».....107
«Tutushdi g'am o'dina shod ko'rduging ko'nglum...».....108
«Qachonkim qomatingdan ayru sayri bo'ston etdim...».....109
«Sajdadur – har qanda bir but ko'rsam – oyinim manim...».....110
«Zoiri mayxonayam, mug' sajdasi dur toatim...».....110

۲ (nun) harfi bilan tugagan g'azallar

«Karam qil, kesma, soqiy, iltifotung benavolardan...»	111
«N-o'la, zohid bilsa kufri zulfing imon o'ldug'in...»	112
«Chirog' kuydurajak otashi nihonimdan...»	113
«Ujalting qabrim, ey bedardlar, sangi malomatdan...»	113
«Ko'rmasam har ko'z ochanda ul guli ra'no yuzin...»	114
«Jam ko'ngling davr javrindan panshon o'lmasun...»	113
«Bori mehnatdan niholi qomating xam o'lmasun...»	116

۳ (vov) harfi bilan tugagan g'azallar

«Ko'r, sirishkim shabi hijron, demakim, qondur bu...»	116
«Agar chiqsaydi darding jismdan, derdimki, jondur bu...»	117

• (he – "ho") harfi bilan tugagan g'azallar

«O'lsaydi mandagi g'am farhodi mubtaloda...»	118
«Rahm et, ey shah, mani darvish chekan ohlara...»	119
«Yana ul moh marim oldi qarorim bu kecha...»	119
«Mushaf demak xatodur ul safhavi jamola...»	120
«Su verar har subhdan ko'z yoshi tiyg'i ohima...»	121

۴ (yo) harfi bilan tugagan g'azal

«Ey xush ul kunlarki, ruxsoning manga manzur edi...»	121
--	-----

10.800 e.

Adabiy-badiiy nashr

FUZULIY

Muharrir: Abdulla SHAROPOV

Badiiy muharrir: Bahiddin BOZOROV

Texnik muharrir: Dilshod NAZAROV

Sahifalovchi: Rustam ISOQULOV

Musahhah: Shahzoda HAKIMOVA

Nashriyot litsenziyasi: AI №134, 27.04.2009

Tenshga berildi: 02.12.2019-y.

Bosishga ruxsat etildi: 02.03.2020-y.

Ofset qog'oz. Qog'oz bichimi: 84x108^{1/32}.

Ofset bosma. Hisob-nashriyot t.: 4,5. Shartli b.t.: 5,2.

Adadi: 4000 nusxa.

Buyurtma № 54

«AKADEMNASHR» nashriyotida tayyorlandi.

100156, Toshkent shahri Chilonzor tumani 20^A-mavze 42-uy.

Tel.: (+99871) 217-16-77

e-mail: info@akademnashr.uz

web: www.akademnashr.uz

«Javoxir nashr» MChJ bosmaxonasida chop etildi.

Toshkent shahri Mirzo Ulug'bek tumani Ziyolilar ko'chasi 6-uy.

ISBN 978-9943-635

9 789943 6359